

Riksdagens protokoll 1998/99:90

Tisdagen den 4 maj

Protokoll
1998/99:90

Kl. 14.00 – 16.24
18.00 – 19.14

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 27 och 28 april.

2 § Avsägelser

Talmannen meddelade att *Helena Höij* (kd) avlagt sig uppdragen som ledamot i skatteutskottet och som suppleant i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

3 § Anmälan om kompletteringsval till skatteutskottet

Talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Kenneth Lantz som ledamot i skatteutskottet efter Helena Höij och Desirée Pethrus Engström som suppleant i skatteutskottet efter Kenneth Lantz.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i skatteutskottet
Kenneth Lantz (kd)

suppleant i skatteutskottet
Desirée Pethrus Engström (kd)

4 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 6 maj kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, justitieminister Laila Freivalds, utrikesminister Anna Lindh, statsrådet Mona Sahlin, försvarsminister Björn von Sydow, utbildningsminister Thomas Östros, statsrådet Ulrica Messing och socialminister Lars Engqvist.

5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1998/99:285

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:285 av Åke Sandström om Posten AB.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 31 maj.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 27 april 1999

Näringsdepartementet

Enligt uppdrag

C H Fallenius

Expeditionschef

Interpellation 1998/99:291

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:291 av Ola Karlsson (m) om energipolitiken.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 31 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 29 april 1999

Näringsdepartementet

Enligt uppdrag

C H Fallenius

Expeditionschef

Interpellation 1998/99:292

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:292 av Cristina Husmark Pehrsson (m) om kravet på nya taxametrar.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 31 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 29 april 1999

Näringsdepartementet

Enligt uppdrag

C H Fallenius

Expeditionschef

Interpellation 1998/99:294

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:294 av Lars Björkman (m) om upphandling av trafik.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 31 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.
Stockholm den 29 april 1999
Näringsdepartementet
Enligt uppdrag
C H Fallenius
Expeditionschef

Prot. 1998/99:90
4 maj

Interpellation 1998/99:297

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:297 av Stefan Attefall (kd) om sysselsättningsmålet.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 31 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 29 april 1999
Näringsdepartementet
Enligt uppdrag
C H Fallenius
Expeditionschef

Interpellation 1998/99:305

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:305 av Elisabeth Fleetwood om osteoporos.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 29 april 1999
Lars Engqvist

Interpellation 1998/99:288

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:288 av Beatrice Ask om bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är att vi inte har hittat något lämpligt debattdatum.

Stockholm den 29 april 1999
Ulrica Messing
Enligt uppdrag
Martin Holmgren
Expeditions- och rättschef

Interpellation 1998/99:280

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:280 av Kjell-Erik Karlsson (v) om bekämpningsmedel och glyfosater.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 29 april 1999

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 1998/99:282

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:282 av Jonas Ringqvist (v) om ungdomsinflytande på miljöpolitiken.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 29 april 1999

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 1998/99:293

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:293 av Tullia von Sydow om stamning som funktionshinder.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 29 april 1999

Lars Engqvist

Interpellation 1998/99:300

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:300 av Morgan Johansson om Christiania.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 29 april 1999

Lars Engqvist

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1998/99:235 om gömmande av flyktingar

Anf. 1 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat justitieminister Laila Freivalds om vilka åtgärder justitieministern är beredd att vidta i syfte att föreslå straff för dem som gömmer personer vilka saknar rätt att uppehålla sig i riket, även i de fall då ekonomisk vinning inte görs.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Sten Andersson har i interpellationen angett att det enligt uppgift finns tusentals människor i Sverige som inte har rätt att vistas här. Inledningsvis vill jag därför påtala att någon statistik rörande denna grupp inte finns. Utlänningar kan befinna sig i landet utan att ha uppehållstillstånd av flera skäl. Ett skäl kan vara att det av olika anledningar inte går att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning. Så har exempelvis varit fallet rörande medborgare från Kuba och Etiopien. En annan kategori är personer som rest in legalt med eller utan visering men som sedan stannar i landet utan att söka uppehållstillstånd. Ytterligare en anledning kan vara att vederbörande inte medverkar till att frivilligt lämna landet och håller sig gömd, ibland med aktiv hjälp från någon annan.

Skälen till att gömma en utlänning som fått ett avvisnings- eller utvisningsbeslut kan vara av olika karaktär. Det kan exempelvis röra sig om en anhörig till utlänningen eller en enskild, som i motsats till Utlänningsnämnden är övertygad om att utlänningen riskerar förföljelse vid ett återvändande. Det kan också vara fråga om en landsman som vill att så många som möjligt från hans land skall få vistas i Sverige eller någon som av humanitärt engagemang gömmer en medmänniska.

Som Sten Andersson påpekat är det i Sverige, så som det anges i lagtexten, bara straffbart att dölja en utlänning eller att genom någon annan åtgärd försöka hindra verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning, om gärningen har skett i vinningssyfte. Det gäller oavsett om det är fråga om en enstaka handling mot ersättning eller en systematiskt bedriven verksamhet i vinningssyfte. När bestämmelsen infördes diskuterades om det även skulle vara straffbart att gömma någon utan egen vinning. En generell kriminalisering av åtgärder av detta slag ansågs dock inte önskvärd.

Tillämpningen av utlänningslagstiftningen måste präglas av både humanitet och respekt för lagen. Det är naturligtvis olyckligt om vi får en utveckling med många som väljer att leva utanför samhället. Särskilt olyckligt är det när barn inte kan leva öppet och få tillgång till det som barn har rätt till. Regeringen gav därför i maj 1998 Socialstyrelsen och Statens invandrarverk i uppdrag att kartlägga hur många barn som hålls gömda för att undgå verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut m.m. Uppdraget kommer att redovisas inom kort.

Min uppfattning, fru talman, är att det genom medmänsklighet, en tydlig lagstiftning och rättssäkerhet går att förebygga problem. Jag har inte för avsikt att föreslå straff för den som t.ex. av starkt humanitärt engagemang gömmer flyktingar.

Anf. 2 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Detta med antalet är säkert riktigt. Det finns det ingen statistik på i dag, men det skall ju komma enligt statsrådet. Det gäller inte heller de två första kategorierna som statsrådet nämnde, utan vad jag har tagit upp är de som har fått sin asylansökan avslagen trots, som jag vill påstå, Europas mest generösa asylopolitik. Det är den gruppen som jag har tagit upp, och det tror jag att statsrådet vet också.

Skälet till att jag ställde frågan till statsrådet Freivalds hade inte med dem som gömmer icke asylbeviljade utlännningar att göra, utan det var mer en principfråga.

Statsrådet skriver om den som till skillnad från Utlänningsnämnden är övertygad om att ett beslut är felaktigt fattat, och där kommer min fråga in. Utlänningsnämnden är, precis som en tingsrätt eller en hovrätt, en myndighet.

Om man försöker hindra verkställandet av andra myndigheters beslut är det straffbart, med garanti. Jag vet att statsrådet inser det. Här är vi inne på en farlig väg. Vissa myndigheters beslut skall man följa, annars riskerar man att bli åtalad för delaktighet i brott. I detta fall kan man inte åtalas för att ha hjälpt någon att bryta mot Sveriges lag, om det inte har skett för egen vinning.

Om jag gömmer en person som av domstolen har blivit dömd för rån innan han skall avtjäna sitt fängelsestraff, riskerar jag att bli åtalad och dömd. Jag anser, till skillnad från domstolen, att personen inte är skyldig. Men den som gömmer en person som enligt Utlänningsnämnden, en annan myndighet, inte får lov att vistas i Sverige går fri om det inte går att bevisa att det gjorts för att tjäna pengar. Vari ligger skillnaden? Varför är det i det ena fallet, men inte i det andra, tillåtet att bryta mot en myndighets föreskrifter och bestämmelser? Skall vi ha två lagstiftningar i Sverige?

Anf. 3 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Vi har inte två olika lagstiftningar. Detta har diskuterats mycket ingående. Man kom då fram till att en generell kriminalisering av åtgärder av detta slag inte ansågs önskvärd.

Sten Andersson åberopar ett exempel med en rånare. Det kan vara skillnad mellan en rånare och en person som tror sig vara förföljd i sitt land, som fått avslag på sin ansökan om att få stanna i Sverige. Men det är en annan diskussion. Den är genomförd, och man har kommit fram till den uppfattning som jag har redovisat. Låt oss emellertid avvakta den utredning som är på gång och kommer att vara avslutad inom kort, så får vi klarhet i problemets omfattning, dvs. hur många barn det kan gälla.

Mitt främsta engagemang gäller barnen, som hålls gömda undan samhället och inte får tillgång till det som de har rätt till – skola och umgänge med andra barn.

Anf. 4 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det är inte ofta jag är överens med statsrådet Schori. I det här fallet verkar vi dock närma oss varandra. Jag tog upp exemplet med rånaren för att göra skillnaderna tydliga. Det kan finnas andra myndighetsbeslut, som man kan hindra verkställandet av, som ligger mycket närmare det vi diskuterar.

Med den lagstiftning vi har i dag riskerar barn till föräldrar som inte får tillstånd att vistas i Sverige att verkligen komma i kläm. De hamnar mellan två stolar.

Jag hoppas att den utredning som statsrådet här har refererat till kommer så fort som möjligt.

Anf. 5 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Fanny Rizell har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att viseringskravet inte skall kränka den mänskliga rättigheten att söka asyl samt vilka åtgärder regeringen avser vidta för att viseringskravet i Sverige och Europa skall användas mer restriktivt och att visumkravet kan upphävas vid väpnad yttre eller inre konflikt.

Inledningsvis vill jag klargöra att Sverige i likhet med alla andra EU-länder har krav på visering för medborgare i Förbundsrepubliken Jugoslavien (FRJ). Detta krav kan inte någon medlemsstat fransäga sig med mindre än att EU:s ministerråd fattar ett sådant beslut. Skälet till att EU-länderna har krav på visering är att samtliga, i likhet med Sverige, har en reglerad invandring som skulle utsättas för ett stort tryck om krav på visering inte upprätthölls för länder som, av olika skäl, många vill lämna. Att visering krävs som ett stöd för upprätthållandet av en reglerad invandring är viktigt inte minst för att undvika missbruk av asylrätten och därmed, på sikt, riskera att undergräva asylpolitiken.

Beslut om riktlinjer för viseringspolitiken fattas av Invandrarverkets styrelse. Viseringspolitiken har som mål att utgöra ett stöd för att upprätthålla den reglerade invandringen och samtidigt skapa så stor frihet som möjligt för rörelser över gränserna. Det gäller i fråga om såväl släktkontakter som kommersiella och kulturella förbindelser. Den generella praxis som Invandrarverket tillämpar i viseringsärenden visar att visering normalt beviljas för exempelvis besök av föräldrar, barn och syskon. En viseringsansökan skall dock inte bifallas om den sökande inte har för avsikt att återvända hem när viseringen löper ut. Invandrarverket skall således göra en bedömning av om det finns en risk för att den sökande inte har för avsikt att återvända till hemlandet.

Det kan med fog antas att konsekvenserna för Sverige av en mot det övriga EU avvikande praxis för enskilda länder på viseringsområdet skulle bli omfattande.

Flyktingkrisen i Kosovo kräver andra åtgärder än de som ryms inom ramen för viseringspolitiken. Sverige har hörsammat FN:s flyktingkommissaries framställning om att ge en del av de flyktingar som uppehåller sig i Makedonien tillfälligt skydd utanför regionen. Sverige har i detta sammanhang erbjudit sig ta emot upp till 5 000 personer.

Invandrarverket har dessutom, som en reaktion på den uppkomna situationen, placerat personal i Skopje i Makedonien för att kunna hantera ansökningar om familjeåterförening i Sverige ingivna av personer i regionen. Även andra ambassader i regionen, Belgrad undantaget av uppenbara skäl, hanterar dessa ärenden vartefter de kommer in.

Fanny Rizell låter förstå att människosmuggling är ett resultat av EU-ländernas restriktiva viseringspolitik. Kampen mot olaglig invandring och människosmuggling förs bl.a. genom att verka för att det skall finnas tillgång till en effektiv asylprocess så nära ursprungslandet som möjligt. Detta arbete står inte i någon motsatsställning till rätten att söka asyl. Vad som nu är angeläget är att flyktingarna får skydd och stöd i närområdet för att ett framtida återvändande skall underlättas, så att de inte tvingas söka sig till land efter land allt längre från sina hem.

*Svar på
interpellationer*

Jag vill även redovisa vad Sverige i övrigt bidrar med för att möta den nuvarande krisen i Kosovo och regionen. Sverige tillhör de största bidragsgivarna till FN:s flyktingkommissarie. Sveriges bidrag till UNHCR för 1999 uppgår till 370 miljoner kronor, varav 17 miljoner kronor har använts direkt till Kosovokrisen. Regeringen beslutade den 22 april om ett öronmärkt bidrag för Kosovo till Internationella rödakorskommittén om minst 15 miljoner kronor. Dessutom omfattar det föreslagna bidraget en reserv på 20 miljoner kronor för oförutsedda händelser som inte är intecknad. Regeringen fattade beslut den 13 april om att Räddningsverket skall stanna på plats, med de lastbilar och den personal som transporterat humanitär hjälp till Albanien, för att stå till Världslivsmedelsprogrammets (WFP) förfogande på plats, under samordning av UNHCR under en månads tid. Bidraget till WFP uppgår till 8 miljoner kronor. Sammanfattningsvis har beslut redan fattats om hjälpinsatser som omfattar drygt 51 miljoner kronor och därutöver finns en reserv på 30 miljoner kronor för oförutsedda händelser.

Som svar på Fanny Rizells direkta frågor vill jag säga att det för närvarande inte är aktuellt att upphäva kravet på visering för medborgare i Förbundsrepubliken Jugoslavien. Den allmänna utformningen av viseringspolitiken diskuteras fortlöpande inom EU, och Sverige deltar aktivt i den diskussionen.

Anf. 6 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det har hänt en hel del sedan jag började fundera över vilka konsekvenser vårt krav på visum får för flyktingar från Jugoslavien. Jag skall kanske säga jugoslaviska medborgare. På ett sätt kommer debatten alldeles för sent – Jugoslavien är nu helt enkelt i krig – men jag tror ändå att principerna är värda att diskutera. Det kanske borde göras i helt andra situationer i helt andra forum.

Det redovisas i svaret vad Sverige gör för att möta den situation som har uppstått i Kosovo och omgivande länder. Det är lovvärt, men jag tror ändå att det bara är en mycket liten del av det vi borde göra och kommer att få göra i framtiden. Eftersom statsrådet tar upp de saker som nu händer i Kosovo vill jag gärna replikera.

När jag i TV ser bilder från kriget ser jag sjuka, gråtande, skadade människor som vadar i leran. Jag ser barn som har förlorat allting som gör barndomen trygg. Jag ser sådant som man tycker att ingen människa borde behöva uppleva.

Jag hör varningsropen från UNHCR:s personal och från andra organisationer om brist på vatten, brist på mat och risken för epidemier.

Jag undrar ibland om parollen om att hjälp på plats och om att hjälpa i närområdet verkligen är det enda rätta och om detta skall vara en så stor del av våra hjälpinsatser.

Är dessa människor verkligen hjälpta där de sitter i sin misär? Räcker det att bara en bråkdel av dem får lämna katastrofen? Borde bara några av dessa i dubbel bemärkelse få fast mark under fötterna?

Det skall komma 5 000 flyktingar till Sverige. I dag såg jag en rapport om att drygt 100 hade gått till Tyskland och drygt 100 till Slovakien eller någon annanstans. Så småningom skulle några fler plan lyfta, bl.a. mot Sverige. Något antal angavs inte. I denna katastrof, som rymmer nära nog en miljon flyktingar, är det vad vi gör här i Sverige.

Jag vet att det är fantastiskt lovvärda och bra insatser som skall göras på plats. De är viktiga. Jag tror inte att det görs för mycket på något av de områdena, men det finns så många människor som lider just nu som kanske borde vara i Sverige.

Det gäller inte direkt frågan om visumkrav, men det gäller frågan om att få komma nära sin familj. Det borde inte ifrågasättas någon gång att man, när man är i trångmål eller i en nödsituation, söker sig till de människor som står en nära. Det borde på alla vis uppmuntras och åtgärdas. Ingen myndighet borde någonsin säga: ”Du får åka dit i stället, för vi har ordnat det så.”

Eftersom min fråga gällde visum är det bäst att jag håller mig till det, annars blir jag kanske återförd till ordningen.

Under nära ett år har det varit massflykt i Kosovo. Sverige har i många olika sammanhang hänvisat till visumkravet. I svaret sägs att det med fog kan antas att konsekvenserna för Sverige av en mot det övriga Europa avvikande praxis för enskilda länder skulle bli omfattande. Jag frågar vilka konsekvenserna skulle bli. Skulle de bli att människor i behov av asyl sökte asyl, eller vad är det vi vill förhindra med visumkravet?

Man kan säga att visumkravet inte spelar någon roll i dag. Det är ytterst få som söker visum, och det är ingen som får visum. Då kan man fråga om man i krigssituationer verkligen skall ha visumkrav. Borde det inte upphävas just när inre eller yttre konflikt pågår på det sätt som sker i Kosovo nu?

Anf. 7 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Ja, visst kommer det för sent. Visst skulle världssamfundet ha kunnat förutse det som nu sker i mycket, men inte i allt. Det vi nu upplever är ett hot mot det Europa som vi vill bygga upp inför 2000-talet – ett Europa som bygger på tolerans, respekt för minoriteter, mänskliga rättigheter och demokrati. Vi ser också hur massiva brott mot mänskliga rättigheter hotar freden, och vi får en massflyktsituation – den värsta sedan andra världskriget.

I detta läge måste man ha någon ordning i den humanitära verksamheten, så att inte alla enskilda organisationer, alla nationella organisationer och alla länder gör saker och ting som går på tvärs mot varandra. Man måste ha en ordning i det hela. Det är därför FN:s flyktingkommisarie har fått uppdraget – och i sådana situationer alltid har uppdraget – att ha ledningsansvaret.

Det man har kommit fram till, och den politik som världssamfundet, Sverige, EU och FN stöder i detta sammanhang, är att man inte på något sätt skall göra saker som leder till att Miloševićs etniska rensningspolitik kan genomföras. Jag talar om att börja skeppa ut hundratusentals människor – alla flyktingar – till Europa.

I stället har man beslutat – det är därför insatserna görs på plats – att så många som möjligt skall stanna kvar i närområdet. Jag kan också med ledning av mina besök i området – både i Albanien och i Makedonien – tala om att de allra flesta flyktingar vi talar med inte vill någonting hellre än att återvända. De vill återvända i säkerhet, och de vill gärna återvända med stöd, så att det som har raserats kan byggas upp. De vill återvända.

Det finns de som måste lyftas ut av medicinska eller andra skäl framför allt från Makedonien, där trycket är oerhört stort politiskt och etniskt.

Det är därför som flyktingkommissarien har sagt att det i första hand är de som nu är i Makedonien som behöver lyftas ut ur regionen. Det är det som vi lojalt följer.

Det betyder inte att människor inte kan söka asyl i Sverige ändå. Det kan man göra, och det kommer att behandlas i vanlig ordning. Det kan man göra på våra ambassader, som jag nämnde. Man kan också söka asyl om man kommer som spontanflykting till gränsen. Det rör sig nu om ett par hundra per månad för Sveriges del.

Rätten till asyl finns där, men vi är lojala mot flyktingkommissariens strategi. Det är en strategi som vi naturligtvis också delar uppfattning om. Vi skall på plats hjälpa så många som möjligt och försöka se till att all den nöd som finns där lindras på bästa sätt. Under tiden är vi beredda att ta emot upp till 5 000 flyktingar här.

Sverige har, vill jag gärna säga avslutningsvis, genom de två Balkan-krigen ställt upp väldigt mycket. Vi har tagit emot flyktingar från f.d. Jugoslavien motsvarande ungefär 1 % av vår befolkning. Vi har satsat 2 miljarder kronor i humanitära och andra insatser, och vi har bidragit med upp till 1 000 personer – t.ex. militärer och biståndspersonal. Vi är nu också beredda att tillsammans med andra länder – det skall också vara en solidarisk ansvarsfördelning – framför allt stödja på plats och också bidra till en kommande Marshallplan som kommer att behövas. Vi kommer också att ta emot upp till 5 000 flyktingar som behöver komma till vårt land.

Anf. 8 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag håller naturligtvis med om att vi skall ha en reglerad invandring, i den mån det går. Jag håller också med om att det är viktigt att människor får hjälp där de är när de behöver det. Men en del av dessa människor är redan utskeppade. De är inte i Kosovo. De är inte kvar i sitt hemland. De är redan ute, men lider nöd där de är. De har det inte särskilt bra på flyktingförläggningar vare sig i Kosovo eller i Albanien.

Om vi återgår till visumfrågan kan jag säga att jag håller med om att det är viktigt att vi är samstämmiga i Europa, i den mån det går. Men har Sverige gjort någonting för att förmå de andra länderna att lätta på visumtvånget om det nu inte går? Det skulle naturligtvis vara lättare. Fyller ett visumtvång någon som helst funktion i en krigssituation? Skall vi ha det ändå?

Det är ju inte så att de som är laglydiga och ansöker om visum får det. I dag – i en krigssituation – får de det inte. Det innebär att det är totalt meningslöst.

Det pågår väpnad konflikt och etnisk rensning. Det är en etnisk rensning som inte heller jag tycker att vi skall medverka till, men jag menar inte att vi måste bestämma oss för att alla som kommer hit skall stanna i Sverige. Vi kan ge tillfällig hjälp, men i större utsträckning än vad vi har gjort hittills. Då tycker jag att visumtvånget inte spelar någon roll. Det fyller ingen som helst funktion. Skall vi ha det kvar? Skall vi ha det så?

Om vi fortsätter med visumtvång i fredstid, gentemot länder som vi fortfarande inte på något sätt krigar eller bråkar med, nekar vi ändå väldigt många anhängare och släktingar att komma hit.

Vi nekar sådana som har permanent uppehållstillstånd i grannländerna att komma hit och besöka sina släktingar. Vi nekar asiater som inte

har en tanke på att lämna sitt land att komma hit för att besöka släktingar eller vänner. Det är väldigt mycket sådant som händer – faktiskt. Det är möjligt att det är skillnad om man söker här i Sverige eller om man söker på utlandsmyndigheter, men faktum är att det här inte fungerar bra. Då kan man undra över om visumfrågan är bra löst.

Sedan är det inte svårt att föreställa sig att det i Jugoslavien finns oppositionella serber som kan behöva lämna Jugoslavien. De kan inte offentligt besöka en ambassad för att begära visum. De kanske också har släktrelationer som är sådana att de inte vill visa vad de har för sig. Skulle de behöva visum för att lämna Jugoslavien? Det krävs det ju egentligen om man inte vill resa som flykting.

Jag tycker att sådana här frågor borde kunna lösas utan att man direkt gjorde så stor affär av det. Vi lyfter på visumtvånget när en väpnad konflikt pågår. Då kan det ändå finnas kvar, för jag vet att det finns skäl för det. Det gör det. Men inte i den situation som råder i Kosovo och Jugoslavien i dag.

Sedan vill jag återvända lite grann till det här med hjälpen till Kosovo och Jugoslavien. Det är självklart att vi skall hjälpa. Vi skall hjälpa där och vi skall hjälpa här. Jag tror att vi är totalt samstämmiga i den synen. Men samtidigt tycker jag inte att man kan tala om en reglerad invandring när människor lider nöd. Krig kan vanligtvis inte regleras. I nödsituationer gäller det att hitta oprövade lösningar.

Om nu inte övriga EU-länder vill bifalla Sveriges önskan att upphäva visumtvånget, skulle inte Sverige ha kunnat göra det ändå? Jag tycker att det rimmar så illa med våra humanistiska traditioner att vi skulle stänga dörren för nödställda människor. Eller är vår humanism en mycket tunn fernissa? Det är något som vi ofta och gärna talar vackert om, men hur fungerar det i verkligheten?

Anf. 9 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Man skall ha både hjärta och hjärna, tycker jag. När vi har en situation med massflykt vore det orimligt, tror jag, att ett eller två eller tre länder skulle ta ansvaret för att ta emot flyktingar. Det skulle för det första inte hjälpa. För det andra skulle det, om det blev så, skapa en fullständigt ohållbar situation som snabbt skulle kunna vända de positiva stämningarna så att det blev andra stämningar.

I stället måste vi ha ett annat system – inte minst inom EU, som gör anspråk på att vara, och som *är*, ett område av humanitet, rättvisa och demokrati. När den här typen av massflyktssituationer uppstår skall man ha en mekanism, en nyckel, som innebär en solidarisk ansvarsfördelning. Nu ställer vi alla upp. Vi tar vår del. Kanske kan det ske i förhållande till folkmängd, och man kan också ta hänsyn till bruttonationalinkomst och sådant.

Där är vi inte ännu. Men kommissionären Anita Gradin har med svenskt stöd slagits i nästan två år för att EU skall införa den här typen av gemensam solidaritet i massflyktssituationer. Vi måste komma dithän. Vi måste ha ett sådant system framöver. I det läge som nu råder är det närmast opinionen i de länder som har varit negativa till den här nyckeln som har tvingat fram att man har tagit emot flyktingar på tillfällig basis. Denna nyckel skulle betyda att man skulle kunna ställa upp i hela EU och att man skulle ge tillfälligt skydd. Det är detta det handlar om.

Tills vi har fått den situationen får vi tillsammans med FN:s flyktingkommissarie och andra försöka hantera den här situationen. Men det vore ingen bra politik, tror jag, på något sätt att man upphävde visumtvånget i den här situationen. Det skulle inte hjälpa ändå.

Anf. 10 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Min fråga kvarstår ändå. Om visumtvånget inte spelar någon roll här, visum kan varken begäras eller fås, så tycker jag inte att det fyller någon funktion. Därför tycker jag att man borde lätta på det i den här situationen. Och min fråga kvarstår: Har Sverige gjort någonting för att inom EU lätta på visumtvånget – helst naturligtvis för alla länder? Skulle det vara möjligt att göra det? Vad säger EU om det?

Den här situationen är ju olik alla andra situationer. Medan gräset växer dör kon. Flyktingar kan inte välja på reglerad invandring. Det är det jag är ute efter. Det kanske är tråkigt att behöva ha en oreglerad invandring i en sådan här situation, men till någon del måste man ju ha det. Det är ofrånkomligt.

Anf. 11 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det finns ingen motsättning mellan viseringstvång och rätten att söka asyl. Vi kan inte komma tillbaka till tiden före första världskriget då man kunde resa i hela Europa utan någon som helst identitetshandling. Vi är inte där nu på grund av att vi har haft två världskrig och på grund av att vi har stor arbetslöshet. Man måste ta hänsyn också till den inhemska situationen.

Men att viseringstvånget skulle hindra rätten att söka asyl är inte riktigt. Tänk bara på det förra Balkankriget, i Bosnien. Då kom det över 90 000 asylsökande till Sverige, och de allra flesta fick också permanent uppehållstillstånd. Där var inte viseringstvånget något hinder, tvärtom.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1998/99:278 om lantbrukets villkor

Anf. 12 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Per-Samuel Nisser har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att svenska lantbruksföretagare skall få samma förutsättningar som konkurrerande företagare i andra länder och när konkreta besked kommer om att ta bort de särskatter som belastar svenskt lantbruk.

Regeringens målsättning är att hela Sverige skall leva. I regeringsförklaringen slogs det fast att "avfolkningen av landsbygden skall motverkas genom god infrastruktur, ett brett och varierat näringsliv och ett konkurrenskraftigt jordbruk." Detta skall bl.a. ske genom att "jordbruket skall ges villkor som är likvärdiga med andra näringars".

För att kunna göra en rättvis jämförelse med andra producenters förutsättningar måste man göra en sammantagen bedömning av pris-, stöd- och kostnadsnivåer.

Ofta används Danmark som jämförande exempel när LRF redovisar att vissa skatter är högre i Sverige än i Danmark. Om en sammantagen

bedömning görs blir bilden en annan. De danska bönderna har samtidigt kostnader som inte jordbruket i Sverige har. Fastighetsskatten är en sådan. Likaså är skatten på bekämpningsmedel betydligt högre i Danmark än i Sverige.

Även i ett prisperspektiv finns många fördelar för Sverige. Vi har de lägsta markpriserna i Europa. Förvisso är den nuvarande skatten på el högre i Sverige än i Danmark, men våra låga elpriser gör att elkostnaden totalt sett ändå är 10 % lägre i Sverige. Det svenska elpriset är i dag lägst i hela EU. I Tyskland är elpriset nästan tre gånger det svenska.

Ytterligare ett perspektiv är att se på stödnivåer. Exempelvis är miljöstödet sju gånger så stort i Sverige som i Danmark.

Regeringen avser emellertid att vidta åtgärder för att uppfylla målet i regeringsförklaringen. För två veckor sedan presenterade regeringen årets ekonomiska vårproposition. I den förklarar vi att det finns anledning att överväga att skattemässigt jämställa jordbruket med industrin. Det skattebortfall som en ändring medför bör finansieras inom energiskattesystemets ram.

Regeringen anser att en skatteförändring för jordbruket med fördel kan ske i ett större energipolitiskt sammanhang. Jordbrukets energibesättning kan aktualiseras i samband med de pågående överläggningarna om skattepolitikens framtida utformning mellan samtliga riksdagspartier.

Detta är en signal till Sveriges bönder att regeringen framöver ämnar förbättra jordbrukets konkurrensförhållanden.

Anf. 13 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Frågan om lantbrukets särskatter, som den här interpellationen handlar om, har ju diskuterats under lång tid. Svenskt lantbruk har i dag stora lönsamhetsproblem. Inom flera områden har de svenska lantbrukarna betydligt högre kostnader än företag i andra länder. Det gäller elskatt och dieselskatt. Det gäller avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel. I debatten kallas ju det här ofta för "ryggsäcken".

Svenskt lantbruk har inte bara ett tufft klimat att slåss mot utan även en regering som inte gör nog med förbättringar för den här näringen. För mig är det svårt att förstå att en regering inte gör allt för att en så betydelsefull näring skall få samma förutsättningar som företag i konkurrerande länder.

Lantbrukets roll för landet och landsbygden är mycket stor. Det skapar många arbetstillfällen, inte bara på själva lantbruksföretagen utan även inom livsmedelsproduktion, maskintillverkning, verkstäder, byggföretag m.m.

Skall vi ha en levande landsbygd med boende, affärer, skolor, lantbrevbärarservice och öppna landskap är lantbrukarna och bönderna en av förutsättningarna. Lantbruksföretagens betydelse för att alla skall få en bra kvalitet vad gäller livsmedel, både miljömässigt och näraproducerad, är mycket viktigt. Även i frågan om hur vi skall producera energi i framtiden kommer jordbruket att spela en central roll.

Lantbruksföretagens betydelse, som jag här har beskrivit, hoppas jag och tror att jordbruksministern håller med mig om. I detta perspektiv måste den svenska lantbruksnäringen ges rimligare förutsättningar. Politikens roll är inte att skapa en marknad eller att styra enskilda företag.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

Dock skall vi politiker genom beslut ge rimliga och rättvisa förutsättningar för företagen att verka.

I riksdagen driver vi moderater frågan om att sänka särskatterna så att svenska lantbruk får liknande spelregler som kollegerna inom EU. Av det svar jag fått på interpellationen från statsrådet får jag känslan av att statsrådet anser att skillnaden mellan svenska lantbruksföretag och motsvarande i andra länder inte är så stor. Det ställer jag mig frågande till. Man kan på område efter område se att särskatterna är betydligt mer betungande för Sveriges bönder.

I svarets avslutning skriver statsrådet: "Regeringen avser emellertid att vidta åtgärder för att uppfylla målet i regeringsförklaringen." Detta skall ske genom att jordbruket skall ges villkor som är likvärdiga med andra näringars. Statsrådet skriver också i avslutningen: "Det finns anledning att överväga att skattemässigt jämställa jordbruket med industrin." Det var just om detta som interpellationen och frågorna i den gällde.

Jag tycker inte att jag fick ett svar på en av de frågorna, och jag vill därför åter ställa den till statsrådet. När kommer konkreta besked om att ta bort de särskatter som belastar svenskt jordbruk? Kommer de beskedet under detta år?

Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att jag delar synen på svenskt jordbruk. Jag tror att det är en viktig framtidsnäring. Ju mer internationaliserade vi blir, desto mer kommer vi att inse och förstå att matproduktion och fördelning av produktionen är en av världens absolut viktigaste frågor.

Där kan Sverige spela en viktig roll, inte som i första hand producent och exportör av mat, utan genom att driva en politik som gör att andra länder, och då tänker jag framför allt på länder i tredje världen, får en chans att också de producera sin egen mat. Det skall inte vara som nu att EU via exportsubventioner skall dumpa sitt överskott, inklusive det svenska, på tredje världens marknader. Det gör att landsbygden där inte kan överleva, eftersom det är dyrare att producera sin egen mat än att köpa den billiga dumpade EU-maten.

Jag tror att vi kanske är överens om vikten av ett jordbruk, och ett bra och miljömässigt fint sådant. Det tycker också våra bönder. I den allmänna offentliga debatten får man nu intrycket av att de dignar under bördor och inte har någon framtid. Men frågar man enskilda bönder – och det är gjort i den s.k. lantbruksbarometern – visar det sig att de ser positivt på sin framtid.

Jag kan i mitt hemlän Jämtland se att man där har en mycket stor investeringsvilja. Det har naturligtvis också att göra med att det just nu är gynnsamt att investera på grund av den låga räntenivån. Man tror alltså på en framtid och att det är en framtidsbransch. Egentligen tycker jag att vi politiker när vi debatterar skulle ta fasta på det. Det betyder mycket psykologiskt hur vi säger och vilken bild vi för ut.

LRF har dessvärre lyckats föra ut bilden att det är så oerhört stora pålagor. Jag skall bara ta ett ytterligare exempel. När man säger att skatten på el är högre i Sverige än i Danmark, eftersom man jämför med Danmark, är det visserligen sant. Men det intressanta för bonden måste ändå

vara det totala priset på el, och det är lägre i Sverige än i Danmark. När man tar den helhetsbilden blir jämförelsen något skev.

Skatt på bekämpningsmedel är högre i Danmark än i Sverige. I Danmark är växtskyddsavgifterna 13–27 % av priserna. I Sverige är de 4 %. Vi har ett högre miljöstödd, osv. Tänk om vi i stället för att i ett destruktivt perspektiv bara inrikta oss på denna ryggsäcksdebatt kunde föra ut att det faktiskt också finns fördelar med den svenska politiken och det svenska systemet. Jag tror att vi skulle gynna det svenska lantbruket genom att göra detta.

Sedan tog Per-Samuel Nisser upp att vi inte skall styra de enskilda företagen utan skapa förutsättningar för att det skall gå bra för dem. Det är precis det vi gör med politiken, en politik som den här regeringen försöker att förändra. Nu styr vi de enskilda företagen. De är helt beroende av politiska beslut. Jag talar nu om jordbruket. Precis som för övriga näringar vill vi att det skall bli mer av marknadsinslag och mer av marknadsanpassning i jordbrukspolitiken.

Det betyder också att diskussionen om jordbruket i Sverige mer borde handla om bönderna som företagare. Det är också en del som LRF mycket riktigt är inne på. Men också i den offentliga debatten måste det handla om att bönderna är företagare. Sedan kan vi diskutera vad de producerar. De producerar mat, ja. Men jag är övertygad om att i framtiden kommer våra svenska lantbruk också att producera andra saker: öppna landskap, biologisk mångfald, djur som vi ser när vi är ute, osv.

Anf. 15 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Jag kan hålla med om att det finns mycket positivt i jordbruket. Det är en framtidsnäring både i Sverige och internationellt. Det är jag övertygad om. Men det finns också många problem. Det är det som vi som politiker skall försöka ändra på. Vi kan inte och skall inte påverka själva marknaden. Men vi skall försöka fatta beslut här i riksdagen för att förbättra för näringen.

Statsrådet sade att hon hade träffat många lantbrukare. Det har också jag gjort. Den senaste tiden har jag träffat många både i det län jag kommer ifrån, Värmland, och i andra län. Många håller just nu på med vårbruket. I södra Sverige är man i stort sett klar, och i Mellansverige är man i full gång. Alla jag träffar har ändå en oro för framtiden.

Det kan handla om själva marknaden, priser på mjölk, spannmål, kött och fläsk. Många undrar vad som kommer att hända inom EU framgent för jordbruket och hur det kommer att påverka svenska lantbruksföretag. Men många frågar också om ryggsäcken. När försvinner den? När tas den bort? De tycker att det är orättvist och orimligt att de skall ha en ekonomisk belastning som snedvrider konkurrensen.

Det är många som sitter på traktorer runt om i Värmland och i hela landet i vårbruket. De oroar sig över hur framtiden skall se ut. Den här diskussionen om särskatterna har pågått så länge att många faktiskt miss-tröstar. Jag tror att det vore oerhört viktigt om statsrådet kunde ge en signal att förändringar säkert kommer under detta år, och inte bara säga att diskussioner förs, eller som det står i skrivningarna: Det finns anledning att överväga förändringar.

Här behövs konkreta besked om i vilken riktning regeringen tänker gå. Svenskt lantbruk och svensk landsbygd behöver det. Jag hoppas att

Prot. 1998/99:90

4 maj

Svar på
interpellationer

statsrådet och regeringen kommer att arbeta för att ta bort ryggsäcken som belastar svenskt lantbruk och att det snart kommer konkreta besked. Frågan blir den som jag ställde i förra omgången: Kommer det konkreta besked under detta år?

Anf. 16 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Vi var här inne på frågan om ryggsäcken. Jag har en liten fråga att ställa angående den. Jag såg i senaste numret av Land rubriken Persson vill lyfta av lilla ryggsäcken. Det har den senaste tiden diskuterats mycket om el- och oljeeldningsskatter. Där har vi förstått att regeringen nu är villig att fatta ett beslut under detta år om just el- och oljeeldningsskatterna.

På en fråga av Land säger ministern: Jag räknar med att frågan skall lösas ut under året. Då frågar man sig: Vad menas med att "lösa ut"? Att det skall bli ett resultat i skattesamtalen? Vi har sagt att lantbruket skall likställas med annan industri. Det betyder att dessa skatter skall ned. Man hänvisar här till skattesamtalen.

Om man nu inte når så långt i skattesamtalen som vi naturligtvis hoppas på, kan vi få någon garanti att det åtminstone i denna fråga kommer ett konkret förslag i höst?

Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! När kommer förslaget? är den samlade frågan ni har. Jag önskar att jag kunde säga: Det kommer den 3 augusti eller den 1 juli. Men jag kan inte det, av det skäl vi hörde här. Detta är en diskussion som förs mellan alla partier. Den här frågan ingår i den större diskussionen om skatterna i framtiden. Jag sitter ju inte med i den diskussionen. Den förs mellan de olika partiföreträdarna och vår nya finansminister. Han har lovat att han skall speeda upp takten i skattesamtalen. Jag hyser goda förhoppningar om att detta skall kunna lösas ut under det här året definitivt, kanske t.o.m. inom en relativt snar framtid.

Jag är inte bekymrad. Det kommer att lösas sig. Det betyder alltså att det blir ett besked. Sedan blir nästa fråga när det skall träda i kraft, men det är ju beskedet som efterlyses. Jag har som sagt goda förhoppningar om att detta skall kunna ske inom en relativt snar framtid.

Det är aldrig lätt att tala om rättvisa inom EU. Vi har visserligen en gemensam jordbrukspolitik, men det betyder ju inte att den är likadan i alla delar. Det skall vi kanske vara glada för. De olika länderna har trots allt ganska olika förutsättningar. Det som är bra politik i detaljerna för Spanien kanske inte är det för norra Sverige. Det gör att vi kan anpassa vår politik lite grann efter klimatförutsättningar och andra förutsättningar och variationer som råder inom de olika EU-länderna.

Vi har ju inte en harmoniserad skattepolitik. Därför blir det lite olika skatt och lite olika avgifter. Den s.k. lilla Björk togs upp i förhållande till den s.k. stora Björk. Den s.k. lilla Björk rör el och eldningsolja. Det är det som vi diskuterar.

Jag avvisar att skatt på t.ex. bekämpningsmedel och handelsgödsel skall tas bort. Jag tycker att det vore att ge alldeles fel signal. I det ligger den unika svenska modellen. Vi har ju styrt med avgifter och lagar och genom opinions- och upplysningsarbete. Tillsammans med våra jordbrukare har vi kommit så långt i Sverige med de här olika styrinstrumenten.

Att ta bort skatten på bekämpningsmedel och handelsgödsel skulle ju vara att ta bort en styrmekanism. Det är jag inte villig att göra.

Det vi talar om nu är energiskatterna. Det var också de som avsågs i regeringsförklaringen när vi där sade att jordbruket skall ges med andra näringar, och det skall läsas svenska näringar, likvärdiga villkor. Det är inte likvärdiga villkor i dag när skatten på el och eldningsolja är högre i jordbruket jämfört med t.ex. den intelligande tillverkningsindustrin.

Anf. 18 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Låt oss uppehålla oss vid energiskatterna. I höstens alla debatter hörde vi från olika debattörer, bl.a. från socialdemokraterna, att det kommer konkreta förslag i vårpropositionen. Jag anser inte att det har kommit, utan man skjuter det på framtiden.

Ministern säger också att det pågår diskussioner mellan alla partierna. Men enligt vad jag har förstått är ju era samarbetspartner överens i den här frågan. Miljöpartiet har sagt att de är positiva till att plocka bort de här skatterna. Det har även Vänsterpartiet gjort, och faktiskt också företrädare för Socialdemokraterna. Därför har jag lite svårt att förstå vad man väntar på och varför man skall fortsätta att diskutera när parterna är överens.

En relativt snar framtid är också ett ganska diffust begrepp. Jag hoppas att vi skall kunna få ett besked av ministern här i dag att det kommer i höst.

Anf. 19 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag vet inte vem som har lovat att det skulle komma ett preciserat förslag i vårpropositionen. Det får stå för den personen i så fall.

Sedan säger Caroline Hagström att våra samarbetspartner är intresserade och positiva till detta. Men det räcker ju inte. Vi har brutit ut skatterna ur det samarbetet. Där vill vi få en bredare uppgörelse till stånd. Det handlar inte enbart om energiskatterna för jordbruket utan om inkomstbeskattning, företagsbeskattning, aktiebeskattning och alla andra skatter som vi har. Vi vill ha en helhetslösning och inte bryta ut en liten del och diskutera den med några partier. Vi önskar en bred lösning – så bred som det nu går i denna parlamentariska situation – på hela skattesidan.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1998/99:283 om djurskydd och livsmedelskvalitet

Anf. 20 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Sven Bergström har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att motverka inträdet av belgisk blå i Sverige samt om jag avser att ta några initiativ inom EU för att söka höja ambitionerna när det gäller livsmedelskvalitet och konsumentskydd.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

Svensk djurhållning präglas av ett gott djurskydd och en god djurhälsa. Från svensk sida anser vi att det är mycket viktigt att ställa krav på djurskydd och etik inom lantbrukets djurhållning och att ett sådant synsätt skall genomsyra det svenska arbetet inom EU.

Tingsrätten i Helsingborg har i ett brottmål frågat EG-domstolen hur EG-rätten skall tolkas när det gäller avel med nötkreatur. EG-domstolen har i sin dom svarat att Sverige inte har rätt att förbjuda avel med ett nötkreatur som har godkänts för avel i en annan medlemsstat. Sverige måste följa EG-domstolens tolkning av EG-rätten. EG-domstolens dom går inte att överklaga.

Det betyder emellertid inte att den svenska kampen mot avel med nötkreatur med genetiska defekter har avstannat. Jag kommer att fortsätta arbeta för att det svenska synsättet på avel och djurskydd får genomslag i EU. I gemenskapsreglerna om avelsvärdering måste i större utsträckning än i dag hänsyn tas till djurens välbefinnande.

Det råder en stor enighet i Sverige om att nötkreatur med anlag för muskelförstoring inte hör hemma här. Den uppfattningen företräds av bl.a. konsumentorganisationer, djurskyddsorganisationer, veterinärer, mjölk- och köttproducenter, slakterier och Lantbrukarnas riksförbund.

Säkra livsmedel handlar trots allt inte bara om vad producenterna tillhandahåller. Det handlar också om att konsumenterna lär sig vad sunda livsmedel är och kräver att få tillgång till dem. Jag vill påminna om att konsumenten har makt; en makt som kan användas till att ställa krav på producenterna. Ett sådant krav kan t.ex. vara att få veta om köttet i butiken kommer från genetiskt defekta djur eller ej.

Den svenska livsmedelspolitiken har som mål att i konsumenternas intresse verka för säkra livsmedel av god kvalitet, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor. Från svensk sida har det framhållits, och kommer även i det fortsatta EU-arbetet att framhållas, att det finns ett tydligt samband mellan det sätt på vilket jordbruket och djurhållningen bedrivs och kvaliteten hos de livsmedel som produceras.

Inom gemenskapen har konsumenten en viktig ställning, och arbete pågår i många olika sammanhang för att säkerställa att konsumenterna får tillgång till säkra livsmedel. Kommissionen har nyligen lagt fram en handlingsplan för konsumentpolitiken fram till år 2001, där det bl.a. anges att konsumenternas inflytande över besluten inom livsmedelsområdet skall stärkas. Sverige driver aktivt konsumentintressen och frågan om ökad konsumenthänsyn inom EU.

Jag anser att det är betydelsefullt att ha en fortlöpande dialog med berörda intresseorganisationer, i synnerhet när det gäller djurskydd, livsmedelssäkerhet och konsumentskydd. Det är viktigt med en samsyn i dessa frågor för att vi framgångsrikt skall kunna driva dem och för att konsumenterna skall kunna känna förtroende för våra livsmedel.

Anf. 21 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation om belgisk blå. Bakgrunden till min interpellation är att Jordbruksverket i Jönköping den 22 april tvingades att ändra sina föreskrifter om djurskyddskrav efter ett utslag i EG-domstolen som innebär att det är fritt fram att arbeta med rasen belgisk blå också i Sverige. Den har ju kallats monsterdjur och monstertjur.

Jag är övertygad om att både Margareta Winberg och jag tycker att det här är eländigt, dumt och tvivelaktigt.

Frågan är då vad man kan göra åt detta. Jag hade hoppats att Margareta Winberg skulle kunna ha något initiativ att redovisa här i riksdagen i dag. Jag är ganska säker på att alla berörda i Sverige tycker att det är mycket tråkigt att vi tvingas retirera.

För de okunniga kan det berättas att belgisk blå är stora djur med defekta gener i dubbel uppsättning, som ger särskilt stora, kraftigt förstörade muskler och svåra kalvningar. Kalvning kan inte ske på normalt sätt, utan man tvingas till kejsarsnitt. Skelettet är vekare, och de inre organen är starkt tillbakabildade.

Då förstår ju alla att det här strider grovt mot det som är tradition i Sverige, nämligen god djurhälsa, god djuromsorg och höga krav.

Jag tycker att det svar jag har fått tyvärr andas lite uppgivenhet. Jag frågar alltså vilka åtgärder ministern är beredd att vidta för att motverka inträde av belgisk blå. Det svar jag får är att Sverige och den svenska regeringen och Margareta Winberg avser att fortsätta i sitt arbete. Det är väl gott och väl, men på vilket sätt? Med vilken framgång? Med vilka initiativ?

På fråga två, om jordbruksministern avser att ta några initiativ inom EU för att söka höja ambitionerna, är svaret ungefär detsamma.

I svaret redovisar också Margareta Winberg att det här egentligen också är en konsumentfråga. Det håller jag med om. Men det är ju lite grann att retirera. Konsumenter och producenter är alldeles eniga. De har gjort uttalanden gemensamt, där de talar om att de tar avstånd från belgisk blå, att de inte vill ha in den. Vad de behöver är naturligtvis stöd från statsmakterna. Blir det tillåtet att arbeta med avel med belgisk blå kommer det att finnas äventyrare och sådana som tror sig kunna göra kortsiktiga ekonomiska vinster. De kommer att försöka introducera avel. Då hjälper det inte, är jag rädd för, om Lantbrukarnas riksförbund, mjölk- och köttorganisationer och konsumenter tillsammans gör allt de kan. Marknaden har en förunderlig förmåga att ändå ta till sig sådant här. Det kan finnas intressen som vill främja detta och som tror sig kunna göra snabba pengar.

Då är det lite uppgivet, tycker jag, att säga att det här också är en konsumentfråga, därför att vi vet vad konsumentorganisationerna tycker. Dock talar inte konsumentorganisationerna för alla konsumenter. Det finns säkert också konsumenter som tittar mer i plånboken än på kvalitet och djuromsorg. Jag tycker att vi som politiker inte kan förlita oss på att konsumenterna skall välja rätt, och retirera och säga: Okej då, vi tvingas att acceptera att belgisk blå har trängt sig in, men vi får förlita oss på konsumenterna.

Jag skulle gärna vilja höra lite tydligare, kraftfullare och lite mer precist från Margareta Winberg: Vad avser den svenska regeringen att göra? Avser man t.ex. att försöka samordna uppträdandet med Danmark och Finland, som ju har en likartad syn på djurhälsa och djuromsorg, för att få kraft bakom orden i EU? Eller finns det några andra tankar från regeringen om hur man skall kunna sätta kraft bakom orden när det gäller att förhindra inträdet av belgisk blå i Sverige?

Prot. 1998/99:90

4 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 22 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Vad jag gjorde direkt när det här blev klart, när domen kom till vår kännedom, var att ta upp den här frågan inom EU. Jag tog upp den på ett ministerråd. Jag ifrågasatte det rimliga i att denna djurras skulle om inte få finnas så ändå få exporteras till de länder som liksom Sverige hade haft ett förbud – och sperman likaså. Jag fick inte särskilt många bifall till den propån. Jag fick i synnerhet kraftigt mothugg från Belgien, naturligtvis, eftersom denna ras i Belgien anses som en nationell stolthet. Det visar lite grann hur svårt det är.

Det visar också hur svårt det är att inom EU få till stånd en gemensam syn på djurskydd. Det är inte första gången som jag upplever att olika länder på grund av tradition och kultur har olika syn på vad ett gott djurskydd är.

Lojalitetsplikten bjuder nu att vi inte agerar på ett sätt som står i strid med domen från EG-domstolen i det här målet. Skall man göra något juridiskt handlar det om att förändra EU:s regelverk så att detta blir förbjudet, så som vi hade det förut. Det finns inte stöd för det i dag, tyvärr.

Det är klart att vi kommer att fortsätta att driva detta, men inte i ministerrådet. Det har jag tagit upp en gång, och jag inser att det är ett ganska kompakt motstånd. Då får man driva det på andra vägar. Vi driver t.ex. konsumentfrågor i olika internationella organ. I konsumentfrågan och det perspektivet får man lägga in den här typen av djuromsorg, och det gör vi. Vi driver det inom FAO och inom WHO, i båda de två organisationerna. Vi driver det också i ett antal arbetsgrupper som vi sitter i. Sverige har ju en negativ uppfattning om belgisk blå, och det präglar alla våra ledamöter i olika arbetsgrupper och i olika internationella organ. De för fram det här överallt där de sitter.

Sedan är det också så att Veterinärförbundet har rekommenderat sina medlemmar att inte medverka vid inseminering av sperma från belgisk blå. Skanek, det sydsvenska slakteriföretaget inom Scan, har fått en förfrågan om att slakta djur med inblandning av belgisk blå. Man säger nej till det.

Det handlar nu mycket om att hålla tummen i ögat, när vi nu inte har de juridiska verktygen. Det handlar om att hålla tummen i ögat och att hålla debatten uppe, så att de olika aktörerna på livsmedelsmarknaden fortsätter att hålla fast vid sin uppfattning. Och den vet vi ju är verkligen enhällig i dag.

Anf. 23 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! I sakfrågan är vi helt eniga, Margareta Winberg och jag, liksom konsumentorganisationer och producentorganisationer här i landet.

Men problemet är ju att nu har man stöd i lagen och ett domstolsutslag i EG-domstolen som gör att man kan hävda att vi har rätt att jobba med avel på belgisk blå. Det är då jag vill efterlysa vad regeringen gör i det här läget. Då säger Margareta Winberg att hon har tagit upp det här, men hon har inte fått bifall till sin propå.

Då är frågan: Skall man ge upp eller finns det andra vägar att driva det här? Jag tycker att i det här läget är det väldigt viktigt att regeringen vässar argumenten och talar om bakgrunden till varför vi ser saker på det här sättet i de nordiska länderna, i synnerhet i Sverige. När vi har så

kraftfullt stöd av både konsumenter och producenter så ger ju det en styrkeposition för regeringen att agera från.

Då efterlyser jag lite mer engagemang, lite mer konkreta initiativ från regeringens sida. En möjlighet är t.ex. att förbereda agerandet genom att förankra ståndpunkter i andra länder som ligger oss nära. Jag har hänvisat till Danmark och Finland tidigare. Jag tror att där har vi goda möjligheter att få stöd för det här synsättet.

Margareta Winberg sade sedan att det finns andra motståndsfickor, alltså andra sätt att hejda det här: att inte slakta djur, att inte inseminera osv. Det är ju naturligtvis också användbara metoder. Men jag kan tänka mig det läge som uppstår när en jordbrukare ringer och anmäler att han har tre tjurar till slakt. Slaktbilen kommer. Är det då den stackars chauffören som skall bedöma: Är det här belgisk blå? Är det någon mittemellankorsning? Är det en tredjedel belgisk blå, eller vad är det? Om djuret sedan kommer in till slakteriet, vem är det där som skall avgöra? Vem tar de merkostnader som kan bli av att man faktiskt inte får slakta? Man har ju stöd i lagen, i EG-domstolen. Då kommer det att uppstå betydande gränsdragningsproblem, och det kommer att bli problem för dem som ställs i den här situationen.

Därför är det mycket olyckligt att vi har fått det här utslaget, som i och för sig inte var helt oväntat. Margareta Winberg och jag stod ju på samma sida inför EU-valet och varnade för just den här typen av effekter som kunde komma. Vi kommer att tvingas att retirera. Vi kommer att tvingas att acceptera sämre djurhälsa på en rad områden.

Vi vet att den här veckan pågår det förhandlingar i Kanada som kan innebära att också den genmodifierade maten tar steg framåt. På område efter område tvingas vi att kapitulera. Det här är oerhört negativt, naturligtvis, och inte särskilt kul. Därför hoppas jag att regeringen – och med riksdagens stöd, det är jag säker på – har mer att ge än att bara säga att man kommer att arbeta vidare med frågorna. Jag hoppas att Margareta Winberg kan redovisa mer konkreta initiativ för att få genomslag för det svenska synsättet, som har så starkt stöd i opinionen.

Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Självklart skall vi inte kapitulera. Skulle vi göra det skulle vi därmed säga: Nu vill vi inte vara politiker längre. Är man politiker handlar det om att man vill förändra, också på det här området. Jag har verkligen inte kapitulert i den här frågan.

Problemet är ju att det finns en skillnad i synen på avel när det gäller svensk avel och avel i andra länder. Svensk husdjursavel inriktar sig på mer än bara produktionsegenskaper, t.ex. motståndskraft mot sjukdomar, hög fruktsamhet, sund konstitution, få kalvningsproblem och låg kalvdödlighet. Det var därför som vi inte ville ha in den. Nu har vi fått in den, och då har Jordbruksverket gett ut instruktioner om detta. I dessa instruktioner finns det något som förhindrar det som Sven Bergström talade om, nämligen om det är en tredjedel eller en fjärdedel *Belgian blue*. Det kommer inte att inträffa, eftersom det av instruktionerna framgår att djuren måste vara renrasiga för att få avlas. De måste också vara godkända i annat land inom EU. Det betyder att om man får en kalv som är en blandning mellan *Belgian blue* och en annan ras får man inte använda den kalven i sin tur för avel. Detta är något som inte är uppmärksammat

så mycket i Sverige. Detta är ett sätt att tolka EG-domen väldigt strikt, och som jag hoppas skall hålla.

I Sverige har vi ett frivilligt system för märkning av kött som började gälla den 1 juli 1998. Vi håller också på att bereda en obligatorisk märkning, och det gör vi i hela EU. Köttet skall märkas med ursprungsland, men vi diskuterar också om köttet skall märkas på något sätt utöver detta för att konsumenten skall veta vad det är för kött som han eller hon köper, t.ex. hur kon eller tjuren är uppfödd. Det kan vara en lämplig upplysning i märkningssammanhang.

Det är viktigt att ha båda aspekterna med, både vad vi som politiker kan göra på den ena eller andra arenan, och också framhålla vad konsumenterna faktiskt kan göra, särskilt i det läge som vi nu är i, där de juridiska metoderna eller redskapen inte står på vår sida i detta fall. Då får man försöka att förändra dem, men det är ett arbete på lång sikt. Jag inser det efter att ha lyssnat på mina kolleger. Och då måste man också göra något på den andra arenan, nämligen på konsumentarenan.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellationerna 1998/99:229 och 247 om den högre utbildningen i västra Sverige

Anf. 25 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Marianne Andersson har i en interpellation ställt ett antal frågor till mig. För det första vad jag avser att göra för att höja utbildningsnivån i Bengtsfors. För det andra vad jag avser att göra för att höja utbildningsnivån i Västra Götaland med särskild betoning på Dalsland, Norra Bohuslän och Nordöstra Skaraborg som har låg utbildningsnivå. För det tredje på vilket sätt jag är beredd att jämställa utbildningsutbudet i form av såväl platser som resurser i Västra Götaland med övriga regioner. För det fjärde om jag är beredd att ta hänsyn till Västra Götalands nuvarande låga antal läkarutbildningsplatser vid eventuell satsning på fler utbildningsplatser.

Inger René har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att resurserna för högskoleutbildningen i Västsverige skall komma i paritet med landet i övrigt.

Eftersom frågeställningarna i interpellationerna i princip är likalydande vill jag ge ett gemensamt svar.

Utbildningspolitiken måste vara långsiktig och ge så goda förutsättningar som möjligt för högre studier oavsett var i landet man bor. Alla statliga högskolor och universitet har ett nationellt utbildningsuppdrag.

Det som har hänt i Bengtsfors är olyckligt och har drabbat en hel bygd. Därför avser regeringen att avsätta ytterligare resurser till regionen. De platser inom designområdet vid Stenebyskolan som i budgetpropositionen för år 1999 planeras integreras i Göteborgs universitet fr.o.m. år 2000, utökas nu med ytterligare 10 platser till totalt 70. Vidare undersöker vi möjligheten att andra lärosäten i Västsverige förlägger ytterligare högskoleutbildning såsom distansutbildning eller decentraliserad utbildning till Bengtsfors. Även inom kunskapslyftet har de speciella problemen i Bengtsfors uppmärksammats.

På Marianne Anderssons andra och tredje fråga, samt Inger Renés fråga, vill jag ge ett samlat svar. Stora insatser har gjorts för att genom ökad tillgänglighet höja utbildningsnivån i hela Sverige. 68 000 nya högskoleplatser under 1997–2000 och ytterligare 20 000 platser för 2001–2002 föreslås nu i vårpropositionen. Kunskapslyftet ger ca 130 000 människor per år en möjlighet att skaffa sig en gymnasieutbildning. Kvalificerad yrkesutbildning är ett annat exempel. Försöksverksamheten med den kvalificerade yrkesutbildningen pågår sedan den 1 juli 1996 t.o.m. år 2001. Målet med verksamheten är att pröva nya eftergymnasiala utbildningar, nya pedagogiska former och nya anordnare. Utbildningen skall förena en praktisk inriktning med fördjupade teoretiska kunskaper. I dagsläget finns drygt 200 olika KY-utbildningar fördelade på 14 branschområden. Antalet årsstudieplatser uppgår fr.o.m. 1999 till 12 000.

Tillgängligheten till högskoleutbildning i alla delar av landet har varit en viktig grund för regeringens förslag till fördelning av de nya högskoleplatserna, men bakom förslaget ligger också många andra överväganden. Jag vill också framhålla att olika mått ger olika resultat. Fördelningen av högskoleplatser uttrycks i procentsatser som påverkas av hur man avgränsar regioner och vilka mått man använder – andelen högskolenybörjare, andelen registrerade studenter, andelen helårsstudenter, andelen examinerade eller andelen högutbildade i området. Förekomsten av utbildningar som endast finns inom en region påverkar också jämförelsen.

Om man jämför fördelningen av platser med fördelningen av befolkningen i åldern 16–64 år, framgår det att nordregionen har flest högskoleplatser per invånare. Den västra och den södra regionen ligger på samma nivå och har minst antal platser per invånare, och den östra regionen har en något större andel platser än dessa båda. Inte heller fördelningen av de 68 000 nya platserna stämmer helt med befolkningsfördelningen.

Vid fördelningen av högskoleplatser på olika högstskolor är den regionala fördelningen *en* viktig faktor. I Statistiska centralbyråns utbildningsstatistik redovisas bl.a. den regionala fördelningen. En blick på en tabell över antalet registrerade studenter per tusen invånare och per län läsåret 1996/97 visar på stora skillnader mellan länen. Här är det fyra län som toppar listan, nämligen Uppsala län, Västerbottens län, Göteborgs och Bohus län samt Malmöhus län. Tyngdpunkten ligger således kring de stora universitetsorterna.

Exempel på andra grunder än befolkningsfördelningen för regeringens förslag till fördelning av högskoleplatser är bedömningar av högstskolornas möjligheter att ta emot studenter inom de prioriterade utbildningsområdena teknik och naturvetenskap. Vidare ryms inom utbildningssatsningen uppbyggnaden av tre nya högstskolor, nämligen Högskolan på Gotland, Malmö högskola och Södertörns högskola. Enligt regeringens bedömning har det varit viktigt att ge de nya högstskolorna goda förutsättningar för den framtida verksamheten.

När det gäller Marianne Anderssons sista fråga, den som handlar om det låga antalet läkarutbildningsplatser i Västsverige, så vill jag klargöra att riksdagen, i enlighet med den borgerliga regeringens proposition (prop. 1993/94:150), 1994 fattade beslut om neddragningar av läkarutbildningen med 120 nybörjarplatser. Av dessa var 20 i Göteborg. Regeringen har nu erfarit att denna neddragning i praktiken ej ägt rum. Göte-

borgs universitet har t.o.m. ökat antalet nybörjare på läkarutbildningen något sedan riksdagsbeslutet fattades.

Mot bakgrund av Vårdkommissionens resultat är jag beredd att se över dimensioneringen av läkarutbildningen. Vårdkommissionen inrättades i juni 1998 med uppgift att kartlägga utbildningsbehoven i vård- och omsorgssektorn, men i detta sammanhang diskuteras även behovet av en utökad läkarutbildning. Kommissionen har konstaterat att det finns ett behov av att utbilda fler såväl läkare som sjuksköterskor. De synpunkter på dimensioneringen av läkarutbildningen i Västsverige som tagits upp i denna interpellation och i andra sammanhang kommer att ingå i den fortsatta beredningen av frågan.

Anf. 26 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret, även om det inte riktigt var svar på mina frågor alltigenom.

Först vill jag ändå ta upp den specifika situationen i Dalsland. Och jag välkomnar givetvis att Göran Perssons löfte om högskoleutbildning i Stenebyskolan från i maj förra året nu uppfylls efter det som har hänt i Bengtsfors. Det är bra att det blir 70 platser. De behövs verkligen. Det skulle ha behövts några till, men 70 platser är bra.

Design och hantverk av hög klass är redan nu en profil för landskapet och för Västra Götaland, och det finns ännu större möjligheter för det i framtiden i och med denna satsning. Men då får det inte bli så att högskoleplatserna tas från de nuvarande fristående kompletterande utbildningar som finns. Nu finns det alltså 110 sådana platser, och det gick i alla fall rykten om att de nya platserna skulle tas från dessa platser. Då skulle det bli ganska fel. De behövs ju också. Ett minimum enligt skolan är att det finns 80 sådana platser. Kan vi få ett definitivt besked här att Stenebyskolan får minst 80 fristående platser också? Jag förstår att det har lämnats besked tidigare i frågesvar och på annat sätt, men jag skulle vilja ha ett svar på detta också här i kammaren.

Jag skall därefter ta upp utbildningssituationen i Bengtsfors och i Dalsland i övrigt. Det finns stora behov av distansutbildning, vilket utbildningsministern nämnde, och även av högskoleplatser.

Jag förstår att det finns en vilja att i viss mån tillgodose de behov som finns men jag vill understryka behoven i *hela* Dalsland. Det är faktiskt inte bara Bengtsfors som behöver platser, utan det gäller särskilt de norra delarna av Dalsland. I det sammanhanget är det viktigt att ha kontakt med regionen och med Kommunalförbundet Dalsland för att komma överens och få en så bra fördelning som möjligt av platserna mellan de olika kommunerna. Situationen är ju likartad, även om intresset har fokuserats på Bengtsfors. Detta är viktigt. Jag skulle alltså vilja ha ett svar på frågan om man ämnar ta just den typen av kontakter.

Sedan gäller det övriga Västra Götaland. Det är klart att jag är väldigt glad över att vi under senare år har kunnat utöka antalet högskoleplatser på både universitet och högskolor så pass kraftigt som har skett under 90-talet. Under 80-talet stod det ganska stilla.

Som parti har vi hela tiden drivit frågan, med särskild betoning på att de mindre och medelstora högskolorna skall få platser. Därför har jag haft anledning att följa statistiken och hur det ser ut i Västra Götaland. Först gällde det att kämpa för att det över huvud taget skulle bli en högs-

kola i Trollhättan/Uddevalla – någon sådan fanns ju inte i mitten av 80-talet. Sedan gällde det att följa utbyggnaden av den och de andra små högskolorna.

När det gäller statistiken kan jag inte komma ifrån att hur vi än jämfört och vridit och vänt på siffror har det alltid varit så att utbildningsnivån i Västra Götaland – Skaraborgs län, Älvsborgs län och Bohus län, förutom Göteborg – är låg. Dessutom finns det väldigt få högskoleplatser. Så har det varit under den här tiden. Sedan kan man alltid se olika saker i fråga om statistiken.

En komplikation när det gäller statistiken är naturligtvis Göteborgs och Bohus län som det förut hette. Göteborg är en stor klump där nere, medan det inte finns så mycket högskoleutbildning längre upp.

Om vi tittar på situationen nu kan vi t.ex. se att antalet sökande till utbildningsplatserna är mycket stort i Västra Götaland, alldeles särskilt till de tekniska utbildningarna. Där ligger man högre än andra regioner i södra, mellersta eller norra Sverige. Det beror säkert på att högre utbildning tidigare inte var tradition. I dag är situationen fullständigt förändrad. De flesta unga människor vill nu gå vidare. Man vet att det behövs. Dessutom är det nu en helt annan situation på arbetsmarknaden osv. Därför behöver vår del av Sverige också lyftas upp mera så att det blir jämbördigt. Jag fick inte riktigt svar på min fråga om vad ministern tänker göra för att just få en jämnare fördelning. Jag återkommer till den saken.

Anf. 27 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Också jag får tacka för svaret men också jag måste, tyvärr, säga att jag inte är helt nöjd.

I en artikel i GP den 15 april säger utbildningsministern att Sveriges position som kunskapsnation skall stärkas. Det är ett påstående som det inte är svårt att instämma i. Där är vi överens. Men jag skulle ha önskat att det stod något om att detta gällde för *hela* Sverige – att *hela* Sveriges position som kunskapsnation skall stärkas.

Som det är i dag är människor med högre utbildning mycket ojämnt fördelade över landet. Delar av Västra Götaland tillhör de delar som har den minsta andelen högskoleutbildade människor. Jag är mycket medveten om att det finns andra ojämlikheter, som också påpekas i nämnda artikel, än de geografiska. De är inte mindre viktiga men just i dag skär vi debatten på den ledden att vi analyserar hur mycket utbildning som ges i olika områden. Hur man än räknar är Västra Götaland klart underförsörjt. Jag inkluderar då Göteborg. Detta går dock att rätta till, utbildningsministern!

Om knappt hälften av de 20 000 platser som tillkommer nästa år, alltså knappt 10 000 platser, förläggs till Västsverige kommer Västsverige när det gäller platsantal och antalet människor som bor där i paritet med mellersta Sverige. För att sedan inte halka ned igen när det gäller detta med en rättvis fördelning av platser gäller det att de kommande 10 000+10 000 platserna också fördelas på ett rättvist sätt.

Det är dessutom populärt att studera i västra Sverige. Marianne Andersson nämnde att det var många sökande per plats. Antalet första-handssökande i Västsverige förra året var faktiskt nära 4 per plats. I södra Sverige var motsvarande siffra 3 och i norra Sverige 2,5.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

Förutom att Västsverige är en trevlig del av riket finns det i Västsverige utbildningar som är unika för landet. Jag tänker på t.ex. Bibliotekshögskolan i Borås och på olika typer av textila utbildningar.

Jämfört med resurserna per plats för den grundläggande högskoleutbildningen är mönstret detsamma. I mellersta Sverige satsas det ungefär 1 300 kr per invånare på varje högskolestuderande. I västra Sverige är motsvarande siffra 1 100 kr – lägst i landet, alltså lägre än i norra och södra Sverige.

Forskningen har under en följd av år på ett kanske ännu mer uppseendeväckande sätt särbehandlats. Det är lätt att se om man läser regleringsbrevet från 1996–1999. Samtliga tre högskolor i Västra Götaland – Borås, Skövde och Trollhättan/Uddevalla – låg, i och för sig tillsammans med Kristianstad, lägst i landet vad gäller forskningsanslag 1996. När de sedan relativt kraftigt räknades upp 1997 och 1998 blev uppräkningslägst vid just nämnda tre västsvenska högskolor. Kristianstad fick under samma tid nästan en fyrdubbling. Här har alltså pekats på tilldelningen i kronor per plats, andelen platser per invånare och forskningsanslagen. Jag ser gärna att utbildningsministern kommenterar de tre faktorerna.

Anf. 28 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Också jag vill tacka för utbildningsministerns svar. Självklart är det väldigt glädjande att vi satsar så mycket på högskola och kunskapslyft i hela landet. Tyvärr måste också jag säga att just vi i Västra Götaland och västra delen av Sverige är lite styvmoderligt behandlade. Det går inte att komma ifrån att det är så. Jag instämmer med interpellanterna, som i de interpellationer som lagts fram, har gjort en verklighetsbeskrivning och en problemanalys. Jag håller till fullo med interpellanterna.

Förhållandena i Västsverige är kanske ännu mer uttalade i den bygd som jag kommer från. Jag bor i Sjuhäradsbygden. Där är utbildningsnivån oerhört låg. Vi har få högskoleplatser per invånare och vi har mycket låga forskningsanslag. Som ministern säkert känner till var Sjuhäradsbygden från början en traditionell textilbygd. Det i sig gör att man faktiskt ligger väldigt lågt i fråga om utbildningsnivån. Därför måste vi nu jobba upp oss så att säga. Jag måste säga att det är glädjande och positivt att efterfrågan på personer med högskoleutbildning är mycket stor. Dessutom växer den.

De uppföljningar som Högskolan i Borås varje år gör visar att praktiskt taget samtliga som tar examen får jobb inom några få månader efter examen. Arbetslösheten bland de högskoleutbildade är mycket låg, egentligen nästan obefintlig – de som inte går till arbete är föräldralediga eller också studerar de vidare. Efterfrågan på utbildade är särskilt stor inom vård, teknik och IT. Men inte heller inom övriga utbildningsområden har de som examinerats några svårigheter att få ett arbete.

Under en följd av år har trycket av sökande till högskolor och universitet i Västsverige varit mycket stort. Det gäller även de mindre högskolorna. Det kan t.ex. nämnas att hösten 1998 gick det fler behöriga första-handssökande per antagen vid Högskolan i Borås än det gjorde vid universiteten i Lund och Umeå.

Snabbstatistiken inför hösten 1999 visar att sökandetrycket är oförändrat högt. Vid Högskolan i Borås har det skett en anmärkningsvärd

omfördelning från samhällsvetenskap till ingenjörsutbildning, matte och naturorienterande ämnen inom grundskollärarutbildningen samt till vård.

När det gäller det som ministern pekar på, att en del av fördelningen av platser bör ske till ingenjörsutbildningar, matte och naturorienterande ämnen, finns det alltså ett stort sökandetryck i just Västra Götaland, framför allt i Borås.

Vi kan se att ingenjörsutbildningen har ökat med 44 %, medan grundskollärarutbildningen, där det är en stor brist i dag just när det gäller matte och naturorienterade ämnen, har ökat med 49 %. Det är en oerhörd ökning. Det är också positivt, för det är stor efterfrågan. Där har vi faktiskt de flaskhalsar som vi vill öppna.

Det som också är glädjande är att man i Västsverige och även i högskolan i Borås har lyckats bryta den sociala snedrekryteringen. Det är något som vi socialdemokrater har kämpat hårt för.

Jag skulle också vilja nämna något om forskningen och forskningsläget.

Högskolan i Borås tillsammans med Trollhättan/Uddevalla och Skövde ligger på de lägsta nivåerna när det gäller forskningsanslagen. Ministern nämner inte detta i sitt svar, men jag skulle vilja återkomma till det i nästa fråga.

Anf. 29 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Västra Götalands län som storlän har föregåtts av stor vanda, ett engagemang under motstånd, frågetecken och mycket arbete, kan man säga. Men länet har inte startats som försök bara för att inbördes få mötas. Avsikten har faktiskt också varit att regeringens blickar måste kunna vändas mot Västra Götaland, för att Västra Götaland skall kunna få en större styrka. Utbildningsområdet är ett av de områden där vi inte är nöjda. Det gäller fördelningen av platser.

I februari i år ställde jag en skriftlig fråga till utbildningsminister Thomas Östros just i det här ärendet. Jag fick svar den 10 februari. När jag jämför svaren finner jag att de tyvärr är likalydande. Det har inte verkat hända något sedan dess. Det tycker jag är synd, eftersom man i vårpropositionen hade haft möjlighet att rätta till detta något.

I regeringens vårproposition, under utgiftsområde 16, Utbildning och universitetsforskning, föreslår regeringen att anslagen för forskning och forskarutbildning tillförs ytterligare medel. Då trodde man: Jaha, nu kommer Västra Götaland. Men så är det inte, utan det är i huvudsak universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro det gäller, och snedfördelningen mot själva Västsverige rättas inte till.

Faktum är att under slutet av 1998 angav man tillsammans en avsiktsförklaring om det västsvenska universitetssamarbetet för att skapa en större styrka. Man hade studentorganisationerna med sig. De visade intresse för samverkan. Detta kom till genom att sökandetrycket till högskolestudier i landet ligger högst i västra Sverige, om man fördelar det på antalet helårsplatser och vad som finns att tillgodose. Trots att sökandetrycket är störst hjälper tydligen inte detta för att få fler platser. Södra Sverige hade 1 104 platser, mellersta Sverige 1 322, norra Sverige 1 186 och västra Sverige 1 086. Det blev alltså 24,5 helårstuderande per 1 000 invånare i västra delen mot 27,2 i södra, 28,8 i mellersta och 28,6 i norra. Det är alltså en ganska stor snedfördelning.

Prot. 1998/99:90

4 maj

*Svar på
interpellationer*

T.ex. Skaraborg, som jag själv kommer från, har uppmärksamats av Högskoleverket för att ha lyckats genomföra forskningsuppdrag med mycket hög kvalitet, en forskning som i hög grad är koncentrerad till teknikvetenskap, i synnerhet informationsteknik. I svaret säger Thomas Östros att just exempel på andra grunder än befolkningsfördelningen när det gäller regeringens förslag till fördelning av högskoleplatser är bedömningar av högskolornas möjligheter att ta emot studenter inom de prioriterade utbildningsområdena teknik och naturvetenskap.

I Västra Götaland finns mycket tydliga exempel på detta. Där finns mycket av den utbildningen och den verksamhetsinriktningen. Skövde t.ex. eftersträvar en funktionell integration av natur- och teknikvetenskapliga perspektiv med de humanvetenskapliga. Man är alltså föregångare på det sättet.

Jag hoppas fortfarande att Thomas Östros vill vända näsan mot väster och ge lite mer resurser, så att vindarna vänder mot väster.

En slutlig fråga gäller neddragningen med 20 platser: Kommer Thomas Östros att ge en faktisk ökning för läkardelen eller kommer han att konfirmera de 20 platser som i praktiken finns?

Anf. 30 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! De socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Västsverige hade möjlighet att uppvakta utbildningsministern om just de här frågorna tidigare i år. Därför tycker jag att det är mycket glädjande att Marianne Andersson har ställt den här interpellationen för att hålla grytan kokande. Det tycker jag är mycket bra.

Däremot har jag betydligt mindre förståelse för Moderata samlingspartiets företrädare som både nu och tidigare i debattens olika lägen pratat sig varm för högskoleutbyggnad. I dag får vi höra av Inger René att hela Sverige skall leva och att 10 000 platser minsann skall styras till Västsverige. Det märkliga är att Ingers eget parti inte i något sammanhang har velat stödja den utvecklingen. Ni har ju varit emot detta. Ni har föraktfullt kallat det för bygdehögskolor osv. Trovärdigheten blir mycket låg.

När det gäller Centern är det däremot så att vi gemensamt har varit med och byggt ut högskolorna. Framför allt har vi sett till att vi har fått en utbyggnad av de mindre och medelstora. Det är mycket glädjande.

Jag kan också konstatera att vi har varit med om att på våra mindre högskolor faktiskt få en fördubbling av utbyggnadsvolymen. Och det är *mycket* glädjande. Det är alldeles fantastiskt om man ser det i ett historiskt perspektiv.

Detta tycker jag att man kan koppla till det som nu sades av Thomas Östros och som handlade om att dels vara positiv till läkar- och sjuksköterskeutbildningen, dels vara med om att slå fast behoven över huvud taget i Västsverige. Det är ändå glädjande att konstatera det.

Sedan handlar det om framtiden. Det är viktigt att konstatera att vi lever i en region som kanske är en av Europas mest expansiva. Vi är enormt exportberoende. Det gör att vi måste klara av våra flaskhalsar. Vi måste klara av en expansion av utbildningen och forskningen. Detta gör att det vi ser framför oss nu handlar om att på ett ordentligt sätt få en fortsatt utbyggnad när vi går in i 2000-talet.

Jag tror att det handlar om att samverka i Västsverige och att göra det på ett bra sätt. Det finns en ambition att göra det, att knyta ihop de olika högskolorna med universitetet för att kunna få en tydligare rollfördelning och en bättre profil. Det skulle vara intressant att veta vad utbildningsministern säger om just den ambitionen. Är man beredd från departementets och ministrarnas sida att stödja en sådan utveckling, som jag tror kan ge väldigt mycket mer av både en bra utbyggnad och en bra kvalitet av högskoleutbildningen? Det tycker jag är viktigt att konstatera.

Dessutom skulle jag vilja säga att vi är bekymrade när det gäller forskningsdelen. Framför allt de mindre högskolorna hos oss har i dag en koppling till Chalmers när det gäller satsning på forskning. Vi känner att vi måste få egna forskningsmedel. Vi måste få en chans att faktiskt satsa ordentligt på forskning. Vi vet att förutsättningen för att få externa medel är att man också har egna forskningsmedel på de mindre högskolorna. Ännu en fråga till utbildningsministern är: Kan vi se en sådan utveckling framöver, att vi får egna forskningsmedel också på de små och medelstora högskolorna?

Anf. 31 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Utbildningsministern har här från flera talare fått argument för ytterligare utbildningsplatser i Västsverige. Jag skulle vilja förstärka de argumenten.

Jag kommer från Mölndal, där många företag är i behov av utbildad personal, bl.a. av forskare. Jag vill berätta för utbildningsministern att vi i Göteborg har haft en fantastisk vecka som vi har kallat Alltinget, där det hölls lättillgängliga föreläsningar för s.k. vanligt folk. Vi var väldigt glada för denna innovation. Det har varit rusning till föreläsningarna, och man har fått stå i kö för att få möjlighet att lyssna till dem.

Vi hade i går en aktivitet för barn, som med hjälp av kunnig personal skulle få lära sig att uppfinna. Jag såg bl.a. en liten pojke som skulle göra ett slags apparat med hjälp av en gammal video, som han fick plocka sönder. Han ansåg själv att han var en Uppfinnar-Jocke.

Det finns i Västsverige ett sug efter kunskap och ett behov av högre utbildning. När jag har lyssnat på frågestunder och interpellationsdebatter har jag undrat om man inte har glömt Sveriges framsida. När det pratas om vatten, fiske och sådant gäller det Östersjön, och när man talar om utbildningsplatser o.d. är det fråga om Stockholm eller Norrland.

Det skulle vara väldigt bra om vi fick hjälp med till ett lyft för den nya regionen genom platser för utbildning av våra anställda inom sjukvården. Det kan gälla läkare men även röntgensjuksköterskor, som får åka långa vägar för att utbilda sig. Det är då risk för att de stannar på utbildningsplatserna. Vi behöver väldigt många röntgensjuksköterskor i Västsverige.

Det var roligt att höra att utbildningsministern tänker titta på de här sakerna. Jag väddar till utbildningsministern att blunda med det östra ögat och titta lite extra med det västra. Jag är tacksam för att västra Sverige får en chans att erhålla bra utbildad personal, så att vi kan lyfta den nya regionen.

Anf. 32 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Som utbildningsministern har förstått är det här en fråga som engagerar väldigt många västsvenskar. Jag kommer själv från Göteborg och är alltså företrädare för en storstad. Hur utbildningsplatserna i Västsverige skall kunna utvecklas är enormt viktigt.

En fysiker som jag känner brukar säga att om man skall mäta någonting, måste man först komma överens om vad som skall mätas. Jag tyckte att det var tråkigt hur utbildningsministern i sitt svar handskades med statistik. Vi skulle kanske komma överens om hur vi skall mäta över Sverige, så att vi kan komma fram till var behoven är störst.

Det skulle vara intressant att få utbildningsministerns syn på detta. Många föregående talare har sagt att hur man än mäter har Västsverige fått för liten utbildningskapacitet. Bl.a. har vi där för få högskoleutbildade.

Den andra fråga som jag vill ta upp är läkarutbildningsplatserna. Vi har i Göteborg utbildningskapacitet. Utbildningsministern sade att man inte har dragit in de 20 platserna, men vi har ytterligare kapacitet. Utbildningsministern gav uttryck för osäkerhet i frågestunden för två veckor sedan när det ställdes en fråga om kostnader för olika utbildningsplatser. Man kan utbilda fem humanister för samma kostnad som en läkare. Så mycket dyrare är läkarnas utbildningsplatser. Det är viktigt att man tar hänsyn till det när man fördelar platser till olika utbildningar.

Jag skulle vilja fråga utbildningsministern när vi kan få ett besked om den aktuella vårdkommissionens rekommendationer när det gäller inrättande av fler platser för sköterske- och läkarutbildning. Jag hoppas i det sammanhanget att utbildningsministern täpper till den kunskapslucka som han tydligen har när det gäller kostnader för olika utbildningar.

Anf. 33 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Utbildningsministern! Det är lätt att upprepa argumenten när det är så många talare. Jag vill bara peka på några punkter.

Som jag ser det är utbildningsnivån ganska låg inte bara i Dalsland osv. utan också i Sjuhäradsbygden. Någon talare var inne på att Borås jämfört med andra högskoleorter har den lägsta utbildningsnivån. Det är ett väldigt viktigt skäl till att man bör höja Boråsområdet men också andra delar av Götaland.

Det nämns också speciella utbildningar, som t.ex. läkarutbildning och IT-utbildning, men jag skulle vilja understryka att det exempelvis i Sjuhäradsbygden, där det tidigare har funnits mycket av textilindustri, nu växer fram andra typer av företag, som teknikföretag och tillverkningsföretag, små och medelstora. Dessa behöver en kompetenshöjning för att kunna konkurrera och bygga vidare på sin verksamhet.

Ett ytterligare skäl är, som jag ser det, att västra Götalands region har ambitionen att bli en konkurrenskraftig region inte bara i Sverige utan ute i Europa. Då krävs det satsningar på många olika områden – infrastruktur, handel, sjöfart, industriutveckling m.m. men i allra högsta grad också på utbildning och forskning.

Några talare har varit inne på vikten av att höja forskningsanslagen. Som någon sagt ligger Borås därvidlag ganska lågt. Man har där inte riktigt följt med i de höjningar som har gjorts under senare år. Det är viktigt att man kan rätta till detta.

Jag hoppas slutligen att utbildningsministern är villig att se över dessa frågor och försöka rätta till de snedheter som alla tycks vara överens om här.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 34 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är väldigt roligt med det här intresset för högre utbildning och forskning. Med tanke på den begränsade tid som jag nu har till förfogande är jag säker på att ett antal av frågeställarna kommer att framhålla att jag inte hunnit svara på just deras frågor, men låt mig försöka beta av några och återkomma i nästa replik.

Först till Marianne Andersson, som ställer en väldigt viktig interpellation. Hon tillhör ett parti som vi har samarbetat tätt med när det gäller utbyggnaden av högre utbildning. Jag är övertygad om att vi har en gemensam grundsyn på vikten av högre utbildning i hela landet. Det är angeläget att inte bara de traditionella orterna får växa utan också betydligt yngre högskoleorter, i vissa fall helt nya sådana. Det är viktigt för att höja utbildningsnivån i hela landet och minska social snedrekrytering. Det är också viktigt för orternas överlevnadsmöjligheter. Mycket av framtiden kretsar kring högre utbildning, kunskap och den kreativitet som finns i våra högskolor.

Marianne Anderssons parti har varit viktigt i arbetet på att genomdriva detta också i praktiken, och vi har en gemensam politik för 68 000 platser fram till nästa år.

Jag håller med Marianne Andersson om att det finns ett stort behov i hela Dalsland. Vi har här valt att ta fram Bengtsfors, där vi tar ett ytterligare steg i linje med ett tidigare beslut från riksdagen, från 60 till 70 platser på den högskoleutbildning som det nu handlar om.

Man har testat om de kompletterande skolorna är högskolemässiga. Vi gör den bedömningen, och vi satsar på dem. Detta innebär att de kompletterande skolorna inte kan vara kvar i samma omfattning som tidigare, eftersom en del av dem övergår till att ge högre utbildning. Det är dock klart att vi noga kommer att följa utvecklingen i Bengtsfors och i hela Dalsland.

Jag känner stor respekt för Marianne Anderssons fråga, och jag hoppas att våra partier kan fortsätta att resonera om en framtida högskoleutbyggnad.

Det är lite genant när tre moderater har gått upp och talat om vikten av högre utbildning i hela landet. Hur har debatten gått under de senaste åren när det gäller utbyggnad av högre utbildning? Vilka har sagt att det inte går att hålla på så här? Det har kallats för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, byggehögskolor, en mängd politiska ingrepp i den fria högskolevärlden.

Centerpartiet och Socialdemokraterna i riksdagen har gjort medvetna satsningar i hårt motstånd från Moderaterna. Det är en fantastisk omsvängning när Inger René citerar mig och säger att hela Sveriges position som kunskapsnation skall stärkas. Jag hoppas verkligen att Inger Renés riksdagsgrupp stöder henne i detta. Vi i de övriga partierna som har slagits för detta skulle välkomna stödet från Moderaterna.

Det är också en fantastisk omsvängning när Inger René säger att forskningsanslagen till små och medelstora högskolor skall öka. Jag und-

rar om det finns något stöd för detta hos Per Bill och Per Unckel och dem som driver utbildningspolitiken i det parti som Inger René företräder.

Cecilia Magnusson frågar hur mätningarna skall göras och var behoven är störst. Jag anar att det skall ske en mätning och sedan skall utbildningen fördelas där behoven är störst. Men det är det som ni är emot. Ni vill inte ha den typen av satsningar. Ni vill inte ha små och medelstora högskolor som har vuxit i den omfattning de har gjort. Ni vill ha dem när de har blivit mogna, bra och duktiga. Karlskrona/Ronneby är nu en väldigt framstående högskola. Då säger ni att detta verkar bli kvar. Men det krävs en politisk uthållighet att stå fast vid det.

Det gör vi när det gäller Trollhättan/Uddevalla. Det är en fantastiskt fin högskola. Det gäller också Borås och övriga högskolor kring västra Sverige. De behöver ett starkt politiskt stöd för att fortsätta att utvecklas till att bli bra.

Jag återkommer till flera av de andra frågorna. Jag har inte hunnit ta upp Kristdemokraternas fråga, och jag skall komma tillbaka till Socialdemokraternas synpunkter.

Anf. 35 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är glad för erkännandet. Vi har kämpat ihop under 90-talet. Under 80-talet var det inte så mycket när det gäller de små högskolorna. Men under 90-talet har vi kämpat ihop, och det är bra.

Jag är jätteglad att det är så många som deltar i den här debatten. Det visar på den sammanhållning som håller på att växa fram i Västra Götaland. Jag har saknat den i många år. I och med den nya regionen gör vi en kraftsamling och blir starkare. Detta är inte för att vara emot någon annan, utan för att hävda allas vår hembygd. Det är ett viktigt uppdrag för oss riksdagsledamöter. Vi kan då få lite större kraft att åstadkomma den förändring vi efterlyser i fördelningen. Jag hoppas att det är så.

Jag återkommer till statistiken som vi har haft lite olika uppfattningar om. Man har inom regionen gjort en beräkning av utbildningsplatser osv. Enligt de beräkningarna krävs 5 000 platser extra för att Västra Götaland skall komma i paritet med södra Sverige och ytterligare 4 000 för att komma i paritet med mellersta Sverige. Jag kan inte gå i god för vilka siffror som är exakt rätt, men jag tror att det ligger mycket i dem. Men jag är inte säker på att de är på siffran rätt.

Jag fick inte riktigt svar på vad regeringen ämnar att göra för att rätta till snedfördelningen. Ämnar ni göra någonting? Det vore intressant att få veta. Ytterligare platser skall fördelas. Då måste nog ett grepp tas om det hela, även om det kommer att svida någon annanstans. Det är viktigt och nödvändigt om vi skall få den utveckling vi alla vill ha i hela landet.

Jag skall gå över till frågan om forskningen. Fasta forskningsresurser till små högskolor har länge varit en hjärtefråga för Centerpartiet. Där har vi verkligen mött motstånd. Jag är glad över att det har blivit ett genombrott. Nu ses det inte som något suspekt, och nu finns det fasta forskningsresurser att fördela till de små högskolorna.

Låt oss se på fördelningen igen. Högskolorna i Borås, Skövde och Trollhättan/Uddevalla ligger lägst i landet när det gäller forskningsresurser. Så var det 1996, och uppräknningen för 1997 och 1998 gav de högskolorna de lägsta resurserna då också.

Nu finns det återigen signaler om att Västra Götaland inte heller vid nästa fördelning kommer att prioriteras. Jag vill med detta förekomma situationen och fråga: Hur blir det egentligen? Kommer Västra Götaland att prioriteras vid kommande fördelningar av forskningsresurser i budgetpropositionen?

Jag är glad över frågan om läkarutbildningen. Med tanke på svaret beträffande läkarutbildningen, förutsätter jag att när nya platser skall skapas kommer en rimlig del att förläggas till Göteborg. Jag tror att vi är överens om att behoven är stora. Då förutsätter jag att det blir så.

Anf. 36 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag är glad om jag kan förvåna och överraska utbildningsministern. I dag handlar debatten inte om de totala anslagen till vare sig forskning eller högre utbildning. Jag debatterar gärna den frågan också, men det får bli en annan dag. I dag handlar debatten om fördelning av de faktiska resurser som finns. Där är Västra Götaland och Västsverige missgynnade. Det är det som vi alla här vill ändra på.

Utbildning är långtifrån en privatsak för den enskilda människan. Den har en stor betydelse för landet och för regionernas utveckling.

De faktorer som på lång sikt visat samband med högre regional tillväxt är förutom en väl utbildad befolkning – som av många brukar sättas som nummer ett – tillgång till växande kommunikationssystem – den frågan debatteras med en annan minister då och då – hög kvalitet, ledningsfunktioner och placering av huvudkontor.

Västsverige intar en i flera avseenden unik position i Norden. Näringslivet har en stor tyngd och kvalitet inom ett ovanligt stort antal branscher i olika sektorer. Det gäller fordon, läkemedel, elektronik, informationsteknik, livsmedel och petrokemi. Det var de största områdena.

Låt oss titta på den arbetskraft som behövs i Sverige och fokusera blicken på Västra Götaland och enkanterligen Bohuslän. Av Bohusläns 14 kommuner är det bara två som inte anser att de har stort behov eller mycket stort behov – dvs. underskott – av ingenjörer på olika nivåer. Det är en extrem siffra jämfört med övriga Sverige.

Jag tror inte jag har varit på ett enda studiebesök på stora företag som Volvo, Saab, Ericsson Space, Ericsson Microwave System, petrokemiföretagen i Stenungsund eller på läkemedelsföretagen i Mölndal, utan att man har berättat om de bekymmer som finns med att få tag på medarbetare – ungdomar – med kvalificerad utbildning. Det gäller inte bara ingenjörer. Samma bekymmer visar en stor del av de nybildade företag som nu börjar växa upp i Västra Götaland. Man får inte tag på det utbildade folk man behöver.

För att det kvalificerade näringslivet i Västsverige – som skall vara en motor i näringslivet inte bara i Västsverige utan överallt – skall ha fortsatt växtkraft krävs tillgång till väl utbildad personal. Den viktigaste möjligheten är att lokalt utöka antalet utbildningsplatser och forskningsanslagen.

I dag är alla de västsvenska högskolorna helt beroende av ekonomiskt stöd utifrån för att bygga upp den forskning som är nödvändig inte bara för forskningen själv utan för att säkra kvaliteten i grundutbildningen. Alla vet att sökandet av pengar utanför forskningsanslagen är en tidskrävande åtgärd som i sig stjäl tid från den egentliga forskningen.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

Är det rimligt, utbildningsministern, med denna snedfördelning av antalet utbildningsplatser och forskningsanslag? Jag kan inte tänka mig att utbildningsministern svarar ja på den frågan. Vad avser utbildningsministern att göra? Jag kammade tydligen noll när det gäller de 10 000 platserna, men 5 000 eller 7 000?

Anf. 37 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta med forskning, som jag sade tidigare. Jag håller med Marianne Andersson. Hon talade om att just de små högskolorna framför allt i Västra Götaland ligger allra lägst i landet när det gäller statliga anslag till forskning och forskningsutbildning. Men det var ett tillfälligt anslag från Chalmers under två år på 5 miljoner per högskola, och det har lättat trycket något. Det var enbart tillfälligt och gällde två år. Från år 2000 finns det alltså inga fasta forskningsresurser över huvud taget till de mindre högskolorna, framför allt Borås, Trollhättan/Uddevalla och Skövde som under dessa två år varit helt beroende av Chalmers och nu alltså inte får något, medan andra högskolor över hela landet har fått fasta forskningsresurser från staten. Det här är mycket märkligt. Jag önskar att utbildningsministern talar om hur man från 2000 kommer att kunna få ersättning för dessa forskningsresurser och naturligtvis allra helst dessutom få mer forskningsresurser beroende på att man ligger så lågt i landet och att det finns ett så väldigt stort behov.

Precis som tidigare talare har sagt är Västsverige en stor industriregion som är av mycket stor betydelse för hela rikets ekonomi. Ökade satsningar på kompetensförsörjning, utveckling och forskning är nödvändiga för att bibehålla och stärka regionens konkurrenskraft. En utbyggnad av grundutbildning och forskning är därför inte i första hand en fråga om en regional rättvisa utan en fråga om att stärka hela Sveriges konkurrenskraft som industrination.

Min fråga är: Hur skall vi förse Västsverige med forskningsresurser, allra helst de små högskolorna som ligger så väldigt långt efter? Det är den ena delen.

Den andra är att det i Västra Götaland finns en bra kvalitet på högskolorna, högt sökandetryck, låg utbildningsnivå. Matte och naturvetenskap är viktiga ämnen där, och vi kan ta emot oerhört många fler – minst 5 000 utbildningsplatser, men upp till 10 000 platser, är det stora behovet just nu.

Anf. 38 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Förutsättningen för att vi i Västsverige skall kunna få en utbyggnad är att vi faktiskt får en utbyggnad i hela landet. Jag tror inte på att särskilja politiken, att se i det regionala perspektivet och bortse från det nationella perspektivet. Jag tror att de hör ihop. Jag tror att förutsättningen för att vi kan vara med och fördela platser är att vi i hela landet får en ordentlig utbyggnad. Då blir det här lite märkligt. Det är bra och positivt att Inger René har den syn som hon har här i talarstolen, men hon måste få problem i sitt eget parti som i alla stycken har haft en helt annan syn på de mindre högskolorna. Man får hoppas att den kan förändras. Det vore välgörande.

När det gäller forskningen, som just nu kanske är det allra viktigaste, har vi haft en utbyggnad av högskolan, och vi kan se framför oss en fort-

satt sådan framöver. Det måste paras med en satsning på forskning. Våra högskolor i vår region hade för 1996 tillsammans med Kristianstad de minsta satsningarna på detta. Ändå kunde vi sedan se att Kristianstad sprang i väg och fick forskningsmedel, och vi tillsammans med Gotland har fått de minsta satsningarna. Det är mycket bekymmersamt för vår utveckling. Det måste vi få en ändring på. Då är frågan om utbildningsministern är beredd på denna satsning framöver. Det tror jag är kolossalt viktigt.

Sedan tror jag att det är farligt att fastna i exakta tal på vad vi har för behov av utbildningsplatser. Jag tror att det minsta är 5 000 sett i relation till de andra som finns runt omkring oss. Men jag tror att det snarare går mot 9 000–10 000 platser om vi ser till hur utvecklingen ser ut både på industrisektorn och i den offentliga verksamheten.

När det gäller Dalsland vill jag ändå säga att det är fantastiskt att Stekebyskolan, som är den första högskolan i meningen att det kommer att finnas utbildningsplatser där, nästa år kommer att växa från 111 studerande till ungefär 150. Det är en mycket positiv utveckling. Sedan skall vi inte glömma bort att den högskola som finns i landskapet i övrigt alldeles i närheten, Trollhättan/Uddevalla, rekryterar sitt underlag från Dalsland och har en ambition att öka distansutbildningen. När man pratar om den låga utbildningsnivån i Dalsland och Dalslands möjligheter framför allt betyder Högskolan Trollhättan/Uddevalla kolossalt mycket.

Anf. 39 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Det är lite synd att utbildningsministern ger sig hän åt politisk polemik i stället för att se allas vår gemensamma strävan att lösa sådana viktiga problem som detta är. Som utbildningsministern sett kan vi svenska ledamöter samverka i att försöka lösa problemen och få frågan på rätt väg. Så gör man i universiteten och på högskolorna i västra Sverige. Där har man många intressanta projekt. Man samverkar mellan universiteten och högskolorna för att utnyttja de resurser man har fått på rätt sätt. Det är viktigt att man håller sig till det. Jag tycker att utbildningsministern borde informera sig om detta också. Det gäller inte bara för en storstadsbo, Göteborgs universitet och Chalmers utan även för de små högskolorna att använda varandra på bästa sätt.

Jag skulle vilja återkomma till den fråga som jag ställde till utbildningsministern angående Vårdkommissionens rekommendationer om utökning av läkar- och sjuksköterskeutbildningsplatser: När kan vi vänta besked av utbildningsministern angående de rekommendationerna?

Anf. 40 KJELL ELDEN SJÖ (kd):

Fru talman! Herr utbildningsminister! Jag skulle vilja spinna vidare på en mening som finns med i utbildningsministerns svar. Det står: "Vidare undersöker vi möjligheten att andra lärosäten i Västsverige förlägger ytterligare högskoleutbildning såsom distansutbildning eller decentraliserad utbildning till Bengtsfors."

Jag vill ta upp detta lite mer allmänt. Jag tror att det skulle vara väldigt bra om man kunde öka möjligheterna till distansutbildning från högskolorna i västra Sverige, t.ex. Borås. Jag kan nämna att vi i den kommun jag kommer ifrån, Tranemo kommun i Sjuhäradsbygden, har byggt ett gymnasium för några år sedan. Nu finns det planer på ett s.k.

lärcentrum som skulle bygga på distansutbildning från högskola. Det har visat sig när det gäller den utbildning som är tänkt där att de lämpligaste högskolorna att samarbeta med är Gävle och Uppsala. Det är ganska långt dit, 50 mil. Det skulle vara bra mycket lättare att bedriva distansutbildning om högskolan låg närmare. Därför skulle jag vilja ställa frågan om utbildningsministern är beredd att öka möjligheterna för högskolorna att bedriva distansutbildning, t.ex. från Borås högskola.

Anf. 41 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Vi har de senaste åren verkligen gjort en tydlig prioritering när det gäller högskolepolitiken. Högre utbildning skall vara tillgänglig i hela landet så att vi på det sättet på riktigt kan slåss mot social snedrekrytering och ta till vara de resurser som finns över hela landet. Där har Centerpartiet och socialdemokraterna samarbetat väldigt väl. Det har för Västsveriges del, Göteborgs universitet, i den storstadsproposition som jag var med och lade fram resulterat i många nya platser förra året.

Under perioden 1997–2000 fick man sammanlagt 2 300 platser. Under samma period vid högskolan i Borås: 2 000 platser. Det är en mycket kraftig utbyggnad av en högskola av den storleken. Högskolan i Skövde: 1 900 platser. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: 2 000 platser, alltså en formidabel utbyggnad av en högskola. Stiftelsehögskolan i Jönköping: 1 600 platser. Universitetet i Karlstad, som också räknas till Västsverige i dessa sammanhang: 2 400 platser. Det visar i praktiken vilka beslut som vi har fattat för att stärka högre utbildning i den västra delen av Sverige.

Frågan om forskning och forskarutbildning har tagits upp av flera frågeställare, framför allt av Sonja Fransson och Nils-Erik Söderqvist. Min bedömning är att det viktigaste som vi har att se till under de kommande åren – när vi är mitt inne i en period av mycket stor utbyggnad av högre utbildning – är att stärka forskarutbildningen.

Skall vi få en forskningsanknytning som är reell och viktig vid alla våra lärosäten måste det finnas en större andel forskarutbildade lärare. Vi redovisade i forskningspropositionen, som lades fram förra veckan, att resurser kommer att avsättas för att stärka forskarutbildningen. Det kommer att behövas många som sedan återfinns som lärare och forskare på alla högskolor, inklusive de som ibland kallas för små och medelstora högskolor men som nu alla börjar närma sig medelstor storlek.

Samarbetet med Stiftelsen Chalmers ser jag som ett viktigt inslag. Jag kommer att fortsätta att föra resonemang med Stiftelsen Chalmers om hur man kan bidra till att fortsättningsvis vara med som en viktig aktör i denna region.

Nils-Erik Söderqvist tar upp någonting mycket intressant som pågår, nämligen det västsvenska universitetssamarbetet, som jag ser som mycket positivt. Det kommer underifrån, från högskolorna och universiteten själva. Samarbetet spirar eftersom det nyss har inletts. Man går igenom vilka starka sidor som finns och hur ansvaret kan fördelas i framtiden. Jag kommer att följa detta samarbete väldigt noga och ha en dialog med företrädare för det västsvenska universitetssamarbetet. Jag kan mycket väl tänka mig att detta kan ge lärdomar också för det övriga landet. Det behövs mer av samverkan mellan universitet och högskolor framöver än vad vi har haft under senare tid.

Ulla-Britt Hagström säger att ingenting har hänt sedan februari när det gäller utbyggnaden utöver de 68 000 som tidigare har annonserats – 10 000 plus 10 000. Men vi har ju lagt fram en vårproposition som i många stycken är en utbildnings- och forskningsproposition och som innehåller mycket stora insatser. Tyvärr tror jag mig ha märkt att Kristdemokraterna inte riktigt ställer upp på den utbildningssatsning som görs. Som jag har tolkat er motion vill ni ha en långsammare utbyggnad, vilket naturligtvis skulle drabba västra Sverige.

I fördelningen av 10 000 plus 10 000 platser är det naturligt att också västra Sveriges behov finns med att fundera kring. Det återkommer vi till i samband med fördelningen av dessa platser i budgetpropositionen. Det gäller också läkarutbildningen och dess framtida dimensionering.

Budgetpropositionen är ett bra medel för avstämning. Min uppfattning är att det riksdagsbeslut som har fattats om neddragningen av läkarutbildningen framför allt av den borgerliga regeringen – och där socialdemokraterna gick emot och inte ville minska med 20 platser i Göteborg – var ett tveksamt beslut. Det är nu dags att återigen se över dimensioneringen av läkarutbildningen. Där kommer det att finnas ett stort behov framöver. Jag är beredd att komma tillbaka till riksdagen för att föra en diskussion om den framtida dimensioneringen.

Kort om distansutbildning och decentraliserad utbildning: Det finns 1 500 platser som skall fördelas, 500 platser på distansutbildning och 1 000 platser på decentraliserad utbildning. Jag räknar med att det också i det sammanhanget finns anledning att se närmare på Västsveriges behov.

Anf. 42 INGER RENÉ (m):

Fru talman! När 1977 års högskolereform genomfördes inkorporerades utbildningar som tidigare stod utanför högskolan. När denna reform infördes poängterades just forskningens betydelse för grundutbildningen. Många försök har gjorts med att på olika sätt låta forskning och forskningsmetodik vara en grundläggande del i all utbildning. Redan från första terminen av många utbildningar börjar man med forskning och forskningsmetodik.

Utbildningsministern talade om att stärka forskarutbildningen, och det är naturligtvis bra. Men det tar tid. I väntan på detta tycker jag att studenterna i Västsverige skall ha samma möjligheter som studenter på andra håll i Sverige att få en utbildning som är färgad av forskning och forskningsmetodik. För den sakens skull behövs det i dag en annan fördelning av de resurser som finns. Det gäller inte bara forskarutbildningen, utan det gäller för Västsveriges växtkrafts skull också antalet studerandeplatser i stort på den högre utbildningen.

Anf. 43 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Först en liten kommentar om de kompletterande fristående platserna på Stenebyskolan: Det svar som jag fick var lite diffust. Men jag uppfattade det ändå som att dessa platser kommer till tillsammans med de ordinarie högskoleplatserna. Jag hoppas att jag har rätt i det.

Det talades om en kraftig utökning, och det är riktigt. Det har tillskapats många nya platser under 90-talet, varav de västsvenska högskolorna har fått ganska många. Men problemet för oss i Västra Götaland är

att utbildningsnivån var mycket låg. Antalet utbildningsplatser var mycket lågt. Trollhättan/Uddevalla är den nyaste högskolan, och de andra är inte heller särskilt gamla.

Jag håller med om att satsning på forskningsresurser och forskarutbildade lärare måste ske parallellt, så att kvaliteten bibehålls. Därför är det viktigt att man får forskningsresurser så att man kan sätta in krafter här. Så har det inte varit tidigare. Utbyggnaden har ju gått sakta. Nu är det problem med forskningsresurserna till de mindre högskolorna i Västra Götaland. Resurserna är de lägsta i hela landet.

Jag vidhåller att det är viktigt att prioritera Västra Götaland vid fördelningen av dessa resurser likaväl som när det gäller fördelningen av tillkommande utbildningsplatser så att vi kommer i paritet.

Jag vet att man har jobbat väldigt mycket med just kvalitetsfrågorna för att kunna hålla en hög kvalitet och en hög nivå. Jag har följt högskolan i Trollhättan/Uddevalla och där har man gjort denna satsning trots att man har haft väldigt lite resurser, men man har klarat av det, och det är jättebra.

Alla exempel som har tagits upp här visar på näringslivets struktur i Västra Götaland och hur differentierat det är. Det finns mängder av småföretag och många stora företag. De stora tekniktunga företagen suger upp alla nyutbildade ingenjörer, och det är ett jätteproblem för de små företagen. Därför behöver vi flera utbildningsplatser.

Anf. 44 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill tacka Thomas Östros för svaret. Det är väldigt mycket som vi har gemensamt. Vi tycker t.ex. att den ökande tillgängligheten som bidrar till att minska den sociala snedrekryteringen är väldigt viktig. Forskningsdelen är oerhört viktig för oss kristdemokrater. Vi vill ha en kvalitativ forskning, ha det bättre på den postdoktorala sidan när det gäller tjänster osv. Det som jag alltid talar för beträffande högskolan i Skövde är att man skall förstärka forskningen.

Det som är problemet för Thomas Östros är att han har ett gigantiskt arbete med att komma i kapp i Västsverige när det gäller det som hände före utbildningsministerns tid. Vi är glada för alla nya platser och för alla nya forskningsresurser, men det finns oerhört mycket kvar att göra.

När jag sade att ingenting hade hänt sedan februari menade jag – även om jag inte uttryckte det klart – att inget hade hänt för Västra Götaland i vårpropositionen.

Thomas Östros har rätt i att vi ligger något lägre i fråga om antal platser, men nu talar vi om fördelningen i landet. Vi vill att man upprätthåller en god kvalitet under utbyggnaden. Vi föreslår inte alls färre platser, utan vi vill ha en lite längre tidsram för att klara detta.

Det är viktigt att försöksregioner är konkurrenskraftiga. Här är det fråga om en region med 1,5 miljoner invånare som skall vara internationellt konkurrenskraftig. Då är utbildningen det klart viktigaste området för att bygga upp ett lands välstånd. Därför är det oerhört viktigt att utbildningsministern ser till att det blir medvind i ett försöksarbete med att bygga upp en region. Om man inte på ministernivå uppfattar detta som positivt, då är det väldigt svårt för en region att gå vidare.

Anf. 45 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Som ny i riksdagen är jag lite förvånad över de politiska tjuvnypen och den ohämmade flörten beroende på vilken bokstav som står bakom våra namn. Vi är alltså från Västsverige, och vi talar från Västsverige.

Hög utbildning har moderaterna alltid arbetat för. Det har inget att göra med debatten om att konvertera högskolor till universitet.

Genom åren har studenter, i alla fall i Göteborg, häcklats av arbetare på varv och fabriker. Man har sagt: Vi sliter för att ni skall leva lyxliv. Det kan man få höra. Det vet jag som arbetarbarn på den tiden då det inte var många i min miljö som gav sig på att studera på universitetet.

Vi vill, som utbildningsministern säkert har förstått, ha vår del av kakan med utbildningsplatser. Jag hoppas än en gång att utbildningsministern blundar med det öga som är riktat mot Stockholm och tar till sig våra argument.

Tack så mycket för en intressant debatt!

Anf. 46 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag vill inte på något sätt göra Inger René, Berit Adolfs-son eller någon annan moderat från västra Sverige ledsen. Jag försöker bara beskriva den politik som Moderaterna står för i fråga om utbildning-
en. Jag tror inte att någon av er ägnar all er tid åt utbildningspolitiken generellt sett för hela landet, men Moderaterna har varit principiellt och starkt emot en utbyggnad av den sort som Centerpartiet och Socialdemo-
kraterna har stått för. Då är det här allvarliga saker.

Här fattar vi beslut som får väldigt stora konsekvenser i verkligheten ute i hela landet. Om moderaterna då har varit emot den utvecklingen förstår jag att det inte är lätt att vara företrädare för Västsverige. Men det är ett faktum.

Marianne Andersson tar upp Stenebyskolan och de kompletterande utbildningarna. Utbildningen där görs om till högskoleutbildning. Vi utökar med tio platser till så att det blir 70 högskoleplatser. Det är klart att det också kommer att finnas behov av en kompletterande utbildning, men det innebär inte att vi självklart inrättar ett system där man får en förlängning av en och samma utbildning, att man först går gymnasiet, sedan en kompletterande utbildning och därefter en högskoleutbildning. Det finns annars en risk för att vi får just den typen av utveckling.

Däremot måste man göra en bedömning från både regering och riksdag av hur stor den kompletterande utbildningen skall vara framöver. Vi kommer att följa det väldigt noga. Vi är måna om att utvecklingen i kommunerna och i regionen blir bra.

Jag tror att forskarutbildningen är nyckeln till en fin utveckling i hela Högskolesverige. Det innebär naturligtvis att forskarutbildningen bedrivs vid de högskolor och universitet som har vetenskapsområden. Därmed blir det en viktig insats framöver att också se till att göra det möjligt att öka forskarutbildningen. Då måste också resurser fördelas så att de som har möjlighet att bedriva den forskarutbildningen kan göra det. Det har vi inte på alla högskolor, och det kommer vi inte att ha på alla högskolor. Det kräver en viss koncentration, så att vi också där får en resursexpansion framöver. Det innefattar också universitetet. Jag tror att det är viktigt

för att vi skall få en bra kvalitetsutveckling över hela Högskolesverige framöver.

Jag är verkligen glad över det engagemang för högre utbildning som finns i Västsverige. Det är en stark fördel för hela utbildningspolitiken. Jag kan försäkra er att det finns ett engagemang i alla regioner i Sverige, där man också känner att man vill ha ytterligare satsningar. I den miljön är det inte så dumt att vara utbildningsminister. Det är värre att som en ensam röst verka i ett parti som inte vill ha en regionalt väl spridd utbildningsexpansion framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.24 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00

11 § Svar på interpellation 1998/99:250 om användning av biobanker

Anf. 47 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Barbro Westerholm har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att skapa garantier för att de vävnadsbanker som finns i sjukvården kommer att användas på ett etiskt invändningsfritt sätt.

I Sverige finns liksom i andra länder sedan lång tid ett stort antal samlingar av biologiskt material som innehåller viktig information om människor. Sådant biologiskt material från vävnadsbanker kan i dag genom genteknikens snabba utveckling ge alltmer information om framtida sjukdomar etc. De utgör en stor och viktig kunskapskälla för framför allt epidemiologisk forskning.

Det som skiljer vävnadsbanker med genetiskt innehåll från andra typer av register är att vävnadsbanker kan ge uppgift om exempelvis framtida sjukdomar, inte bara hos den som lämnat provet utan också hos andra än den provet i första hand avser. Genetiska uppgifter om en individ ger således indirekt även uppgifter om dennes släktingar.

Det är precis så, som Barbro Westerholm säger i sin interpellation, att information från vävnadsbanker kan vara till stor nytta inom forskningen och i förlängningen för patienten. Samtidigt väcks viktiga etiska frågeställningar kring sekretess, samtycke, utnyttjanderätt m.m. Hur hanteras exempelvis principen om informerat samtycke om en forskare i dag skulle vilja använda ett prov som lämnades för länge sedan och för helt andra ändamål? Och hur skall man ställa sig till samtyckesproblematiken när man vet att även provlämnarens släktingar indirekt berörs? Vad hän-

der om information kommer på avvägar? Vem har äganderätt eller snarare dispositionsrätt till det insamlade materialet? Är det den forskare som initialt samlat in materialet för sitt forskningsprojekt, eller skall även andra forskare som skulle kunna ha glädje av materialet i sin forskning få tillgång till det?

Det finns också kommersiellt intresse för informationen. Under senare tid har enskilda landsting fått förfrågningar från kommersiella företag om möjligheterna för dem att överta ansvaret för de vävnadsbanker som finns vid bl.a. de större sjukhusen. Kommersiella intressen kan naturligtvis inte tillåtas inkräkta på vedertagna etiska värden, som respekt för människovärde och personlig integritet.

Det här axplocket visar att det finns en rad frågor som behöver redas ut.

Det är därför regeringens avsikt att tillsätta en kommitté med uppgift att göra en översyn av olika frågor som är förknippade med användningen av biologiskt material från vävnadsbanker. Det handlar både om en etisk analys och om en genomgång av svenskt regelverk och lagstiftning.

Utgångspunkten för översynen skall självfallet vara att det är viktigt att kunna ta till vara den kunskap som materialet i vävnadsbanker kan ge, men att det inte får ske på sådana villkor att det skadar den enskilde eller dennes släktingar.

Anf. 48 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag får tacka socialministern för svaret. Nu verkar det som om målet är nått, att det blir en utredning om hur Sveriges biobanker skall kunna användas, för att de ger ju möjlighet till många vinster för patienterna, samtidigt som man måste se till att människors integritet inte träds förnär.

Statens medicinsketiska råd aktualiserade ju för en tid sedan frågan om behovet av en reglering av hur biobankerna används. I den utredning som jag har lett om god sed i forskningen tog vi också upp frågan. Man kan då säga att vi också borde ha utrett denna fråga inom ramen för den utredningen, men vi förstod att inom den tid som vi hade fått till förfogande skulle vi inte hinna penetrera alla de problematiska frågor som här finns. Jag trodde till en början att man skulle kunna klara detta på samma sätt som med personregister, men det är mer komplicerat än så.

Frågan har också aktualiserats i samband med frågan om drogtestar, som jag har haft en debatt om med Mona Sahlin. Den har ju också en koppling till frågan om vävnadsbanker och inte minst till den fråga som har legat i många år i Socialdepartementet om genetisk integritet. Det är faktiskt flera departement som är inkopplade på denna fråga: Utbildningsdepartementet, Näringsdepartementet, Socialdepartementet och kanske också Justitiedepartementet. Dessutom finns det en utredning om bioteknik som kommer in i bilden. Därför är det viktigt hur direktiven utformas och hur utredningen läggs upp, så att den verkligen kommer att belysa alla de frågeställningar som är aktuella. Utredningen får inte bli för snäv med vattentäta skott bara för att vi har departementsgränser.

Min fråga är vilka tankar man har på direktiven och om man tänker ha en parlamentarisk utredning. Jag tror nämligen att när det gäller så här svåra komplicerade etiska frågor är det en fördel att ha en parlamentarisk utredning. Erfarenheterna av den inomdepartementala utredningen om

genetisk integritet, låt vara med remissbehandling av utredningen, tycker jag visar att det hade varit en fördel om den från början hade gjorts parlamentarisk. På det sättet får man en debatt in i partierna. Man får också en bättre debatt ute i samhället, för just i sådana här svåra etiska frågor behöver vi inbegripa människorna ute i samhället i debatten.

Vi fick ju en erfarenhet här i riksdagen i samband med transplantationslagen. Vi var så övertygade om att i sådana frågor skulle vi inte ha politiskt käbbel utan försöka nå politisk enighet. Därför förde vi mellan partierna här i riksdagen en mycket intensiv debatt under ganska lång tid, men den debatten nådde inte ut i samhället. Ett år senare kom Socialstyrelsens information om denna lag ut tillsammans med köttfärsreklam i hushållsutskick till allmänheten. Det lärde oss att den här typen av frågor måste bli föremål för en bred debatt ute i samhället.

Jag är alltså intresserad av att höra lite mer om vilka tankar som finns i Regeringskansliet om upplägget av denna utredning.

Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag kan dessvärre inte tillfredsställa Barbro Westerholms nyfikenhet i det här fallet eftersom diskussioner just nu pågår.

Jag delar Barbro Westerholms uppfattning att det är en avvägning mellan å ena sidan utredningseffektivitet och snabbhet – behovet av att åtgärda saker och ting snabbt – och å andra sidan att få en bred förankring inte bara av utredningens resultat utan också i de diskussioner om svåra etiska avvägningar som kommer.

Just nu pågår skrivandet av direktiv till utredningen. Vi diskuterar hur utredningen skall se ut, om det skall vara en parlamentarisk eller någon annan utredning. Vi har inte tagit ställning till detta än, men jag hoppas att få återkomma ganska snart.

Anf. 50 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det finns ju en hel del arbete som man kan ta vara på här. Jag tycker också att det är viktigt att man inte drar det här i långbänk.

Socialstyrelsen har ju ett förslag ute på remiss, Genetik inom hälso- och sjukvården, som kommer in lite grann på dessa frågor. Rättsmedicinalverket har också funderat en hel del över dem. Sedan har det under våren startat ett forskningsprogram i Uppsala under Annika Åhnbergs ledning. Huvudansvarig för det praktiska arbetet är Mats G Hansson, som var huvudsekreterare i utredningen om god sed i forskningen.

Forskningsprogrammet kan sammanfattas ungefär så här: Att på ett etiskt godtagbart och effektivt sätt förvalta mänskligt vävnadsmaterial och etiska, sociala, näringspolitiska och legala aspekter kring utnyttjandet av svenska biobanker.

Syftet är att samla in fakta och därefter komma med förslag på hur man på ett effektivt, säkert och integritetskänsligt sätt kan tillvarata detta material. Man har då en rad delmål. Man skall genomlysna de etiska problemen förknippade med utnyttjandet av biobanker. Man skall föreslå modeller för informerat samtycke avpassade för olika, kliniska ändamål och forskningsändamål. Ett system skall tas fram för att skydda provgi- vares och anhörigas integritet.

Man kommer också att ta upp frågan från näringspolitiskt och historiskt-demografiskt perspektiv samt utveckla nya vägar för att få fram

data som kopplas till kliniken. Man kommer att genomlysa äganderätts- och förfoganderättsproblematiken. I programmet, som man redan har fått pengar för, kommer man att föreslå lagstiftning och riktlinjer för att ta till vara olika aktörers intressen. Dessutom skall man genomlysa den offentligrättsliga lagstiftningen och föra en dialog med samhället.

Ett sätt kunde vara att tillsätta en parlamentarisk kommitté som tar vara på resultaten från forskargruppen och sedan avger delrapporter allteftersom kunskap kommer fram i stället för att vänta till om tre år, då man har det fullständiga materialet.

Jag fick mig tillsänd en 20-poängsuppsats av Charlotta Samuelsson, som har studerat hos professor Lotta Westerhäll. Den handlar om biobanker och den rättsliga regleringen kring hanteringen av dem. Det är en mycket bra 20-poängsuppsats. Den pekar tydligt på var luckorna finns i lagstiftningen och på den lagstiftning som faktiskt finns. Jag rekommenderade henne att skicka uppsatsen till socialministern. Förhoppningsvis har den kommit till Regeringskansliet. Jag tror att den är en bra utgångspunkt för den utredning som är på väg att tillsättas. Det finns en hel del dokumentation att ta vara på. Jag kanske kan få några kommentarer från socialministern till det.

Anf. 51 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag har inte sett uppsatsen. Men jag skall omedelbart ta reda på ifall den finns på departementet och ta del av den. Jag kan bara lova Barbro Westerholm att ta med mig hennes synpunkter på utredningens uppläggning och arbete i den beredning som just nu pågår.

Anf. 52 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det är tillfredsställande att höra. Detta är inte en partipolitiskt skiljande fråga utan ett gemensamt intresse för oss som arbetar politiskt. Vi vill ha ett bra system som inte hindrar forskning som syftar till att skapa en bättre situation för människor samtidigt som man gör en avvägning mot människors berättigade krav på att själva få bestämma hur deras vävnadsprover används i medicin och forskning. Om man har informerat samtycke som grundprincip kan man undanröja många problem.

Ett projekt av detta slag har utförts i den forskningsetiska kommittén i Umeå. Där har man fört omfattande resonemang om för- och nackdelar och hur man skall informera de patienter från vilka prover tagits. Vad jag har kunnat utläsa av det projektet har man funnit en bra modell, som tillfredsställer alla parter. Landstinget har kvar förfoganderätten och äganderätten till proverna och kan tillsammans med patienterna bestämma hur de används. Proverna går inte över till något enskilt företag. Det är dock ett företag inblandat i forskningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

12 § Svar på interpellation 1998/99:245 om patientens ställning

Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kerstin Heinemann har frågat om jag avser att vidta några åtgärder för att stärka patienternas egna val när det gäller andra vårdgivare än läkare i primärvården.

Ett motiv till den lagändring som genomfördes i januari i år på förslag från kommittén om hälso- och sjukvårdens finansiering och organisation – HSU 2000 – var att lagstiftningen tidigare var oklar när det gällde patientens rätt att välja en fast läkarkontakt i primärvården. Av den tidigare lagstiftningen framgick inte om patienten hade rätt att välja mellan t.ex. två läkare på den närmaste vårdcentralen eller bland samtliga primärvårdsläkare inom det egna landstinget. HSU påvisade också att tillämpningen av lagstiftningen skilde sig över landet och att det inte heller var ovanligt att patienternas val praktiskt begränsades på ett sätt som inte överensstämde med de politiskt fattade besluten i landstinget.

Möjligheten att välja en fast läkarkontakt i primärvården är av stor betydelse för många människor. I början av 1990-talet var det – som bekant – inte ovanligt att patienterna fick träffa olika läkare varje gång de besökte primärvården. Uppföljningar har visat att den kontinuitet som en fast läkarkontakt innebär är särskilt viktig för äldre patienter liksom för andra patientgrupper med återkommande kontakter med sjukvården. Möjligheten att välja läkare är också en grundläggande förutsättning för förtroendet för primärvården och därmed också möjligheterna att verka för att befolkningen skall acceptera primärvården som ett förstahandsval vid basala sjukvårdsbehov.

Det fanns således tungt vägande skäl för regeringens förslag i propositionen *Patientens ställning* (prop. 1997/98:189) om att förtydliga lagstiftningen när det gäller patientens rätt att välja en fast läkarkontakt i primärvården.

I vårt decentraliserade hälso- och sjukvårdssystem har landsting och kommuner ansvar för att organisera och bedriva hälso- och sjukvård efter medborgarnas behov. Det är därför viktigt att göra en avvägning mellan den statliga styrningen bl.a. i form av lagstiftning och den kommunala självstyrelsen. Problem med bristande kontinuitet i kontakterna med andra vårdgivare inom primärvården än läkare torde enligt min bedömning inte vara så stora att det motiverar en lagreglering.

Jag anser emellertid att det är av stor vikt att patienternas önskemål om vem man vill bli behandlad av i största möjliga utsträckning respekteras. Sjukvårdshuvudmännen har också generellt sett en positiv inställning till patienternas önskemål om att kunna välja vårdgivare.

Mot den bakgrunden har patientens möjlighet att välja vårdgivare särskilt uppmärksamats i årets Dagmaröverenskommelse. I det principdokument som är en del av överenskommelsen konstateras att patienterna skall ha möjligheter att välja vårdgivare där det av skilda skäl passar dem bäst. Landstingen skall därför ha och tillämpa valmöjligheter efter principen att det är vården som skall stå för anpassningen och flexibiliteten.

Enligt överenskommelsen skall landstingen vidare se till att varje patient erhåller tydlig information om sina möjligheter att välja vårdgivare, i det egna landstinget och på annat håll. Landstingsförbundet skall med-

verka till ökad tydlighet både när det gäller vad som är möjligt att välja och de restriktioner som finns.

Fru talman! Jag är mot denna bakgrund inte beredd att nu vidta några åtgärder i den riktning som Kerstin Heinemann önskar.

Anf. 54 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min interpellation. Jag håller med socialministern om att det var viktigt att man återställde den reella möjligheten att få välja husläkare. Det betydde i och för sig att man gick tillbaka till den lydelse i husläkarlagen som gällde tidigare.

Anledningen till min interpellation är att det i dag råder en del skillnader mellan landstingen när det gäller möjligheten att välja vårdgivare då det inte handlar om primärvårdsläkare. Det gäller i första hand valet av sjukgymnast. I färre än hälften av landstingen finns i dag inte något remisstväng. I resten av landstingen krävs remiss. Reglerna kan dock vara olika beroende på om kostnaden för sjukgymnastiken betalas centralt av landstinget eller om läkarna själva betalar den genom sin egen budget. Det är möjligt att det är just detta, vem som betalar, som spelar roll när det gäller patienternas möjligheter att få välja.

Sjukgymnastik är inte något enhetligt. Många sjukgymnaster specialiserar sig på olika områden, även om de har en enhetlig utbildning. Det finns sjukgymnaster som är experter på att behandla reumatiker. Det finns de som är duktiga på att behandla ryggpatienter och har speciell utrustning för det. Därför är det viktigt att en patient skall kunna välja den sjukgymnast som han eller hon tycker är bäst, kanske t.o.m. med vägledning från sin läkare.

I alla sammanhang inom vården är det viktigt att patienterna känner förtroende för vårdgivaren. För kroniker som reumatiker kan det vara helt avgörande att få komma till en sjukgymnast som är speciellt kunnig på det området. Det är också speciellt viktigt för människor med långvariga och återkommande behandlingsbehov att få komma till samma sjukgymnast.

Fru talman! Jag noterar att socialministern i sitt svar säger att han anser att det är av stor vikt att patienternas önskemål om vem man vill bli behandlad av i största möjliga utsträckning respekteras och att detta speciellt har uppmärksammats i årets Dagmaröverenskommelse. Speciellt bra är det som sägs om att landstingen skall tillämpa valmöjlighet efter principen att det är vården som skall stå för anpassningen och flexibiliteten.

Tyvärr stämmer detta inte med verkligheten. I mitt eget landsting Västmanland fattar man faktiskt beslut som försvårar för patienterna när det gäller att välja t.ex. sjukgymnast och uppmanar i stället patienterna att byta läkare och leta reda på en läkare som är beredd att skriva remiss till den sjukgymnast patienten vill gå till.

Jag vill avslutningsvis fråga socialministern om han har för avsikt att följa upp Dagmaröverenskommelsen och se i vilken grad den kommer att efterlevas av de enskilda landstingen och kanske efter det, beroende på resultatet, återkomma med förslag till åtgärder för att stärka patientens ställning och ge patienten större möjligheter att välja vårdgivare.

Prot. 1998/99:90
4 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 55 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kerstin Heinemann hänvisar till situationen i Västmanland. Jag har blivit informerad om att man i Västmanland överväger att skärpa kraven på det sättet att ersättning bara skall utgå i den mån patienten har godkänt familjeläkarens rekommendation när det gäller sjukgymnast. Makten skulle då flyttas till patienten i större utsträckning än vad som har varit fallet hittills. Det tycker jag är ett steg i rätt riktning, om man nu kommer till ett sådant beslut.

Problemställningen är av mer principiell art, nämligen hur mycket vi skall reglera sjukvårdshuvudmännens arbetsmetoder. Att något eller några landsting valt att organisera sin verksamhet så att det de facto begränsar valet av andra vårdgivare än läkare motiverar inte nödvändigtvis en lagstiftning. Vi bör måna om att landstingen och – när det gäller en del av övrig sjukvård – kommunerna behåller sin rätt att bestämma hur de vill lägga upp sjukvården.

Visst skall vi följa utvecklingen och återkomma till frågan om det visar sig att det finns anledning att i framtiden pröva möjligheten av ett statligt ingripande. Men som situationen ser ut nu tycker jag inte att det finns anledning att göra det.

Anf. 56 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag är inte så säker på att det är ett steg i rätt riktning som man tar i Västmanland, men vi kan se vad som händer där.

Jag håller med om att vi inte skall ha en lagstiftning som reglerar allting som sker ute i landstingen. Det är viktigt att man kan anpassa sig till de lokala förhållandena på många sätt.

Som ministern hänvisar till i svaret sker det en hel del överenskomelser, bl.a. i Dagmaröverläggningarna. De kanske inte har följts upp så noggrant tidigare. Jag tycker att det finns anledning att verkligen titta på att det som man kommer överens om i Dagmaröverläggningarna också sker ute i landstingen.

För mig är just frågan om att stärka patientens ställning viktig. Det är ändå de som har att fatta avgöranden, även om de ibland får vägledning från vårdens personal som kan vara riktig. Jag tycker som sagt att det är vården som skall stå för anpassningen och flexibiliteten, som det står i svaret, och inte patienterna. Det hoppas jag att ministern vill verka för, även om det inte blir en lagstiftning på området.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1998/99:259 om reformerat högkostnadsskydd

Anf. 57 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Margit Gennser har frågat om vilka åtgärder jag avser att vidta för att ersätta det nuvarande högkostnadsskyddet. Margit Gennser har vidare frågat om vilka initiativ jag avser att vidta för att regeringen inte skall upprepa alla de allvarliga felgrepp som enligt hennes mening kännetecknat regeringens läkemedelspolitik.

Regeringen avlämnade i samband med den ekonomiska vårpropositionen även propositionen *Vissa ändringar i läkemedelsförmånen m.m.* (1998/99:106). Regeringen redogör där för sin politik på de områden som berörs i interpellationen. Propositionen kommer inom kort att behandlas i denna kammare.

Prot. 1998/99:90
4 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 58 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Regeringens läkemedelspolitik har faktiskt ännu en gång havererat. Det bekräftas om man läser gamla propositioner och utredningar och gör budgetuppföljningar. Det har faktiskt Lars Engqvist själv bekräftat dels i tidningsuttalanden i Aftonbladet, dels genom att i vårpropositionen lägga fram ett förslag om tillfälliga åtgärder gällande högkostnadsskydd och pensionstillskott. Tillfällig lagstiftning är någonting som skall undvikas.

Jag vill bara peka på att pensionstillskottet leder till krav på förändringar inom RFV:s datasystem som är utomordentligt störande i dagsläget, med tanke på 2000-talsskiftet. Det ger dessutom väldigt konstiga fördelningseffekter.

Åtgärderna i propositionen skall alltså vara tillfälliga. Om 18 månader skall ett nytt högkostnadsskydd gälla. Det betyder att utredare, departement och statsrådet själv egentligen måste veta vad man skall göra redan nu. Ni har inte ett rådrum på 18 månader utan på betydligt kortare tid.

Den tidigare läkemedelspolitiken har skapat ökade ekonomiska problem för enskilda, men även för statsbudgeten. Den har gett ökade administrativa kostnader och dessutom ganska kostsamma hamstringar, som har lett till att man har haft svårt att planera.

Interpellationer är ett led i riksdagens kontrollmakt. Jag frågade faktiskt om och ville ha fram vad som blir den långsiktiga politiken och inte om vad som står i propositionen. Nu fick jag ett svar som egentligen inte var ett svar. Det betyder att detta egentligen kan vara det sista inlägget för mig i dag. Jag tycker inte att vi har mycket att diskutera nu.

Jag måste säga att jag hoppas att herr Engqvist kommer tillbaka i denna väldigt väsentliga fråga. Därför tar jag mig friheten att överlämna min bok *Den rätta medicinen*, som handlar bl.a. om läkemedelsfrågan och i och för sig också om Apoteksbolaget, som vi tycker olika om.

Det heter, fru talman, att man inte skall titta given häst i munnen. Men jag tycker att man skall titta i den givna hästens mun. Här finns säkert olika värderingar. Det kan finnas felslut. Det kan finnas inkonsekvenser. Låt oss diskutera det och hitta en tredje och fjärde väg, så att vi får ett stabilt system. Det är oerhört viktigt.

Jag vill säga att de åtgärder som vidtas är väldigt allvarliga för Riksförsäkringsverket och för försäkringskassorna, som redan nu är väldigt belastade av 2000-talsskiftet och den nya pensionsreformen.

Anf. 59 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag kommer att koncentrera mig på högkostnadsskyddet och läkemedelsnotan. Målet för läkemedelsbehandlingen är ju att patienten skall få rätt läkemedel för rätt sjukdom på rätt indikation i rätt dos och till en rimlig kostnad. Kostnaderna för läkemedelsnotan är någonting som ansvariga politiker har haft ögonen på sedan någon gång på 1950-

talet. Det har varit en väldigt tydlig post i statsbudgeten. På sluttampen, när det har varit bråttom inför framläggandet av budgetpropositionen, har det varit läkemedelsområdet som blivit föremål för besparingar, och det är där man sänkt notan.

Det man gjorde till en början var att slå på en femma på receptet. Det gav en del pengar. Självt blev jag när jag var i Socialstyrelsen uppringd en natt. Jag fick sju timmar på mig att spara 150 miljoner kronor. Då blev det naturligtvis en slant till på varje recept, och så undantog vi vitaminer och hostmedel från rabatteringen. Det är ett typiskt exempel på snabba, inte så väldigt väl genomtänkta förslag.

Då lärde jag mig att det fanns en bättre väg att gå. Det var en skotsk klinisk farmakolog och professor i medicin vid Dundees sjukhus, han hette Jim Crooks och blev faktiskt kvällen innan han dog adlad till sir James. Han var inte för inte skotte. Han sade att det inte är de här administrativa greppen som behövs. Det man skall försöka komma åt är ju läkarens indikation, läkarens förskrivningsvanor och om det finns vinster att hämta där.

Han introducerade ett system som med framgång har prövats också i Sverige, nämligen att man till läkarna återför deras egna förskrivningsmönster med kostnader jämfört med genomsnittet för kåren i övrigt – eller dem som arbetar inom samma specialitet. Det här leder ofelbart till en kollegial debatt: Varför gör du på det här sättet? Varför drar mina kostnader i väg eller varför kan jag hålla den här låga notan?

I det sydvästra sjukvårdsområdet provade vi det här i mitten av 80-talet utan inblandning av någon tillsynsmyndighet. Det sköttes av läkarna själva. Då sjönk notan med 10 % och patienterna fick en bättre behandling. Jag tror att det är den vägen som man skall gå. Den finns anvisad i HSU 2000, men den har inte prövats med full effekt. Det är också ett sympatiskt system. Patienterna sitter inte i kläm med höjda läkemedelskostnader. De får också ut mer av skattemedlen, och det här sker inom förskrivargruppen själv.

Jag skulle vilja höra socialministerns syn på denna väg eftersom det här nu skall utredas och prövas närmare.

Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Vi skall, om jag förstår det rätt, diskutera regeringens förslag när det gäller högkostnadsskyddet om två veckor. Då får vi möjlighet till en noggrannare diskussion omkring motiven för förslaget. Låt mig bara säga att man måste skilja på det här. Å ena sidan har vi det som faktiskt är ett sjukvårdspolitiskt resursproblem, dvs. risken att läkemedelssubventionerna tränger ut annan vård. Å andra sidan har vi det som vi kan kalla för det hälsopolitiska problemet med ständigt stigande läkemedelskostnader som i hög grad också är en följd av en ökad läkemedelskonsumtion.

Jag vill bara berätta att i december förra året fattade det danska folketingsbeslut om hur de skulle hantera detta. Man införde ett slags högkostnadsskydd på 3 600 kronor om året, dvs. 300 kronor i månaden. Dock var det egentligen inte något riktigt skydd, för patienterna skulle även efter detta betala 15 % av läkemedelskostnaderna. Man kan, enligt detta förslag som träder i kraft den 1 januari nästa år men beslutades i december förra året, ansöka om att få slippa betala dessa 15 % om man

har vissa sjukdomar. Det finns ett antal indikationer redovisade. Dock skall man alltid betala de 300 kronorna i månaden.

I Danmark blev det inte riktigt samma diskussion som det har blivit här i Sverige, men problemställningen är densamma. Vi måste svara på frågan vad vi tycker är en rimlig fördelning när det gäller samhällets kostnader för läkemedelssubventioner å ena sidan och vårdkostnader och personalkostnader å den andra. Det vi på det här sättet sparar nästa år motsvarar ju faktiskt nästan 4 000 tjänster om vi skulle kunna växla ut det till tjänster i vården i stället.

Anf. 61 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag är den första att understryka att vi måste göra rätt prioriteringar med de pengar som vi har tillgängliga i vården. Men det som är frustrerande för mig är att jag ser att det finns metoder som inte går ut över patienterna och som ger besparingar som är väl så stora som dem som man försöker åstadkomma med det här högkostnadsskyddet – om läkarna i högre utsträckning, och det är ju min egen kår, skrev ut provförpackningar, om man följde SBU:s rekommendationer om behandling av högt blodtryck, om man hade den här möjligheten till självkritisk granskning av de egna förskrivningarna. Det borde också finnas läkemedelskommittéer som bistår läkarna i det här arbetet. Jag skulle vilja kalla läkemedelskommittéerna för terapikommittéer också, så att de inte bara koncentrerade sig på läkemedelsfrågan utan väge annan behandling mot läkemedelsterapi.

Jag skulle också vilja se att man var lite mer kritisk till de nya läkemedel som kommer ut på marknaden. Några innebär terapeutiska vinster, men långt ifrån alla. Jag tror att man i fråga om en del patienter gör väldigt klokt i att hålla sig till de gamla medlen vilkas biverkningar man också känner till bättre än de nyas. Man bör vara lite avvaktande när de här nymodigheterna kommer. Det är ju de som har gjort att läkemedelsnotan har farit i väg som den har.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1998/99:265 om preimplantatorisk genetisk diagnostik

Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Chatrine Pålsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att säkerställa att riksdagens beslut och intentioner om preimplantatorisk diagnostik följs. Chatrine Pålsson har också frågat vilka åtgärder regeringen avser vidta för att säkerställa att människovärdesprincipen ligger till grund för alla diagnostiska och terapeutiska insatser från livets början till dess slut.

När det gäller frågan om preimplantatorisk diagnostik är det så som Chatrine Pålsson säger att regeringen i en proposition år 1995 föreslog att preimplantatorisk diagnostik endast skall få användas vid diagnostik av allvarliga, progressiva, ärftliga sjukdomar som leder till tidig död och där

Prot. 1998/99:90

4 maj

*Svar på
interpellationer*

ingen bot eller behandling finns. Riksdagen ställde sig senare bakom de förslag till riktlinjer som regeringen föreslagit.

Skälen till att regeringen föreslog att preimplantatorisk diagnostik endast skulle få användas med stor restriktivitet var att metoden ännu var på forskningsstadiet. Sedan beslutet togs har några år passerat. Metoden får dock fortfarande betraktas vara på forsknings- och försöksstadiet. Det finns därför inte skäl att frånga det tidigare ställningstagandet.

Socialstyrelsen arbetar för närvarande med en kunskapsöversikt om användning av genteknik på människa. Jag har erfarit att Socialstyrelsen för närvarande arbetar med att färdigställa rapporten och att de slutliga formuleringarna när det gäller preimplantatorisk diagnostik därför ännu inte är klara.

När det gäller frågan om att säkerställa att människovärdesprincipen läggs till grund för frågor som gäller livets början och slut vill jag peka på att regeringen år 1985, bl.a. på riksdagens begäran, inrättade ett råd för medicinsk-etiska frågor. Rådet har bl.a. i uppgift att bevaka sådan medicinsk forskning och behandling som kan anses känslig för den mänskliga integriteten eller påverka respekten för människovärdet.

Chatrine Pålsson är själv ledamot i rådet och vet mycket väl hur rådet arbetar och att regeringen i alla väsentliga frågor har följt rådets ställningstaganden till sådant som rör människovärdet.

Jag har stor tilltro till rådets arbete i olika frågor och förutsätter att medicinsk-etiska rådet även fortsättningsvis följer frågan om tillämpningen av preimplantatorisk diagnostik och informerar mig om tillämpningen avviker från tidigare ställningstagande.

Anf. 63 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret. Jag är medveten om att det här är utomordentligt svåra frågor, men det får inte hindra oss som politiker från att diskutera dem och se till att vi på alla sätt vet vad som händer.

Jag vill gärna göra en tillbakablick. Jag var själv med när vi mycket minutiöst arbetade i socialutskottet, där också Barbro Westerholm var med, för att verkligen sätta oss ned och sakligt, utan prestige, försöka att komma fram tillsammans och få eniga beslut som skulle kunna ligga som förslag till riksdagen. Det lyckades vi också med. Då tyckte vi att det var så viktigt att Socialstyrelsen gav ut riktlinjer omkring den här verksamheten, för det kan inte vi politiker. Det går in på andra områden, där man behöver professionella medarbetare. Vi sätter ramarna.

Nu ser jag att det har gått flera år. Det är riktigt att Socialstyrelsens rapport *Genetik i hälso- och sjukvården*, med underrubriken *kunskapsöversikt och vägledning vid etiska bedömningar* nu är på väg att färdigställas. Då har man kommit en bit på väg.

Det är då jag blir lite tveksam. Socialstyrelsen har inte bedömt att det behövs några allmänna råd efter regeringens och riksdagens beslut. Uteblivna allmänna råd från Socialstyrelsen och den i praktiken tillåtande attityd som det lätt kan bli kan leda till en annan utveckling än vad riksdagen hade tänkt sig.

Jag vill ställa en fråga till socialministern. Det måste vara en demokratifråga att de beslut vi fattar här i riksdagen följs upp vare sig det är på det ena eller det andra sättet. Jag kan inte interpellera Socialstyrelsen,

utan jag måste interpellera socialministern. Jag vill fråga om socialministern delar min uppfattning att det är synd att man inte följer beslutet.

Den andra frågan jag undrar över är följande. Enligt mina uppgifter och enligt min minnesbild står det: Med hänsyn till metodens karaktär anser vi att den bör användas med stor restriktivitet. När jag läser socialministerns svar står det: "Skälen till att regeringen föreslog att preimplantatorisk diagnostik endast skulle få användas med stor restriktivitet var att metoden ännu var på forskningsstadiet". Det kanske var regeringens tanke, men det var inte riksdagens tanke. Riksdagen hade en djupare etisk argumentation.

De politiska partierna var överens om att det var väldigt viktigt att vi såg till att balansera det så rätt vi kunde. Jag vill gärna ha svar på frågorna. Det är inte så att jag vill misstänkliggöra på något sätt. Men det är ärligt och det är bra att vi vågar ta upp sådana frågor. Jag har hört socialministern vid något tillfälle säga sig vilja ha en starkt förankrad etisk grundsyn i dessa frågor. Det var därför jag ställde interpellationen.

Anf. 64 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Av Socialstyrelsens rapport framgår att ungefär 200 barn är födda i världen efter preimplantatorisk diagnostik och några få i Sverige. Den diagnos som har varit aktuell är Duchennes/Beckers muskeldystrofi och vissa strukturella kromosomavvikelser.

Det finns faktiskt en grupp i dag som diskuterar den här frågan intensivt. Det är en rådgivande etisk referensgrupp. Det är avdelningarna för klinisk genetik och reproduktiv medicin i Göteborg, avdelningen för klinisk genetik vid Karolinska sjukhuset samt avdelningen för reproduktionsmedicin vid Huddinge sjukhus som har bildat ett råd. I rådet ingår också företrädare för handikapprörelsen och företrädare för allmänheten.

I rådet, som bildades för drygt ett år sedan och som har haft tre sammanträden, förs diskussioner kring användning av preimplantatorisk diagnostik. Man utgår från aktuella fall. Jag råkar vara en allmän representant i rådet. Det har tillkommit med Socialstyrelsens goda minne även om det inte är knutet till Socialstyrelsen. Vi diskuterar i rådet utifrån enskilda fall. Om man skall försöka att formulera en lagstiftning utifrån detta blir det väldigt svårt.

Jag skulle kunna tänka mig en lagparagraf om att den här typen av frågeställningar skall behandlas i ett etiskt forum som stöd för ställningstaganden både av föräldrarna och av de läkare och forskare som är kopplade till fallet. Det finns med en för detaljerad lagstiftning en stor risk att man kommer att gå en del människor emot eller att den kommer i konflikt med värderingar som finns ute i samhället.

Utifrån min erfarenhet anser jag att det är hemskt viktigt att fråga dem det gäller, det föräldrapar det handlar om. De kanske redan har ett skadat barn eller skadade släktingar. Det är en komplicerad fråga. När man gör diagnostiken kan man också få information om andra anförvanter. Hur hanterar man den informationen? Vem skall få ta del av den?

Det är viktigt att det finns en grupp med forskare, kliniker och allmänföreträdare som diskuterar dessa frågor. Det skall vara en öppen diskussion. Efter anonymisering av fallen kan man presentera dem för ett bredare forum och få en diskussion kring det hela. Det blir rätt för föräldraparet och bra för alla parter.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

Jag ser en fara i att gå för långt i lagstiftningstekniken. Jag har erfarenhet från Socialstyrelsen när vi fick i uppdrag att försöka göra en lista över missbildningar som skulle föranleda abort. En sådan lista går inte att göra. Inget fall är det andra likt.

Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Chatrine Pålsson har en poäng i såväl sin interpellation som i sitt anförande. Socialstyrelsens rapport nämner inte de riktlinjer riksdagen har fastställt. Jag kan förstå att de som har tagit ställning till det förslag till rapport som nu är föremål för remissbehandling kan tro att det skulle innebära ett slags liberalare tolkning än den som riksdagen faktiskt beslutat om.

Nu har inte Socialstyrelsen bestämt sig för hur rapporten skall formuleras. Men jag är alldeles övertygad om att de reaktioner som har kommit på den text som Socialstyrelsen hittills har presenterat kommer att påverka Socialstyrelsen när man fastställer rapporten. Jag tycker att det är ganska viktigt att slå fast att när riksdagen anger dessa riktlinjer är det de som skall gälla.

Det finns ett problem med allmänna råd. Enligt författningssamlingsförfordningen kan allmänna råd endast ges som rekommendation vid tillämpning av lag, förordning eller föreskrifter. Till de riktlinjer som riksdagen fastställer kan man inte ge allmänna råd. Riktlinjerna som sådana skall egentligen vara tillräckliga. Riksdagen formulerade själv att det borde komma allmänna råd. Därmed befinner sig Socialstyrelsen i ett formellt dilemma.

Det viktigaste är att det är riksdagens fastställda riktlinjer som skall gälla. Det finns inte något utrymme för, om jag skall använda det uttrycket, någon mer liberalare inställning i den här frågan. Det är riktlinjerna som gäller.

Anf. 66 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag är väldigt glad för det klara beskedet som socialministern ger. Det är viktigt att vi från olika positioner kan inse de svåra dilemman som finns kring dessa utomordentligt svåra och komplicerade frågor. Jag är inte ute efter att göra det enklare. Jag är mer ute efter att vi i grundläggande värderingsfrågor skall våga både följa upp och tala om vad som gäller.

Det är viktigt att lagstiftningen går i takt med utveckling och tillämpning. Det skapar också trygghet för medborgarna i vårt land så att de vet vad som händer. Vi har under åren haft olika debatter som har blossat upp. Ibland har många människor kanske känt oro. Jag tycker att riksdagen som lagstiftare och regeringen skall vara måna om att se till att frågan följs.

Tekniken och utvecklingen går fort framåt. Det är mest på gott, tror jag. Men det är oerhört viktigt att vi som politiker deltar och ser till vilka ramar vi sätter. Det är det ansvar som riksdagen har som lagstiftande församling. Vi måste se till att utveckling och teknik går i takt med den etik och den princip om människovärdet som ett land skall stå för. Det tycker jag är väldigt viktigt.

Det står i kapitel 8 i kunskapsöversikten från Socialstyrelsen som en sammanfattande vägledning vid genetisk diagnostik att det ”bör ske efter samma principer som i fosterdiagnostik”.

Men jag känner mig hoppfull. Jag är glad att socialministern har uttalat sig tydligt. Detta är ju också, som jag säger, en demokratifråga. Vi måste också vara måna om att alla de beslut vi fattar följs.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 67 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag riktar mig både till socialministern och till Chatrine Pålsson. I den här rådgivande etiska gruppen har alla både propositionen och det betänkande som blev följden av riksdagsbehandlingen med sig till varje sammanträde. Jag kan lugna er båda med att de som ansvarar för den här verksamheten i Sverige har riksdagsbeslutet mycket klart för sig.

Nästa sammanträde i den här gruppen är den 21 maj. Efter den här debatten känner jag att det kanske vore bra om gruppen skrev ned vad man har diskuterat och vad man har åstadkommit hittills så att det blir lite mera känt. Jag tror att det här är en grupp som man kan bygga vidare på i den fortsatta utvecklingen av verksamheten.

Anf. 68 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag ser fram emot en sådan redovisning från gruppen. Jag tror att det kan bidra till att skärpa vår egen hållning och också göra klart att det är komplicerade frågeställningar, detta såväl som andra frågeställningar i det här ämnet. Det är svårt och komplicerat, men det är också viktigt att vi markerar riksdagens mycket restriktiva hållning och att det är den som gäller. Jag ser fram emot en sådan redovisning.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1998/99:251 om skolan och synskadade barn med multipelhandikapp

Anf. 69 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Sten Tolgfors har bl.a. frågat om jag avser att lägga fram förslag om att lägga ned Ekeskolan, landets riksrekryterande specialskola för synskadade barn med multifunktionshinder, och hur jag avser att ge barn med funktionshinder rätt att välja skola.

Jag vill inledningsvis bemöta Sten Tolgfors kritik mot mig för att jag inte deltagit i någon som helst debatt om FUNKIS-utredningens förslag rörande specialskolan. Som Sten Tolgfors mycket riktigt påpekar pågår alltså beredningen av utredningens betänkande och en proposition är aviserad till den 11 maj 1999. Jag vill i sammanhanget påminna om att beredningen av regeringsärenden präglas av att regeringsbesluten fattas av regeringen som kollektiv. Att som statsråd gå ut och debattera en utredning samtidigt som den är under beredning anser jag olämpligt. Inte minst mot bakgrund av frågans karaktär ser jag det som angeläget att propositionen presenteras i sin helhet. Många tusentals barn är berörda av denna proposition. Sten Tolgfors får således avvakta ytterligare en liten

tid med att få svar på sina frågor. Å andra sidan ges i den aviserade propositionen svar på hur regeringen som helhet ställer sig till olika frågor rörande utbildning för barn och ungdomar med funktionshinder.

Jag försäkrar Sten Tolgfors om att beredningen av FUNKIS-utredningens förslag, i enlighet med vad som följer av regeringsformen, sker på precis samma sätt som andra ärenden i Regeringskansliet. De förslag som regeringen som kollektiv avser lägga fram i en proposition grundar sig således på överväganden som gjorts utifrån såväl utredningsförslagen som de drygt 150 remissvar som inkommit och andra uppgifter som har relevans för ärendet som sådant.

Anf. 70 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Många politiker söker och ser nästan en skönhet i enhetliga konforma system till vilka människor förväntas anpassa sig och sina liv. Om människor och system inte stämmer överens finns det politiker som ser felet i människors beteende. Men människor är varken enhetliga eller konforma. Därför kan inte heller systemen vara det om vi vill ge alla människor likvärdiga möjligheter i livet. Olika individer behöver olika lösningar.

Få frågor illustrerar problematiken så tydligt som FUNKIS-utredningen där två principer har överordnats de berörda funktionshindrade barnens väl.

Den ena är skolans kommunalisering. Eftersom grundskolan är kommunal skall det inte finnas statliga specialskolor för barn med funktionshinder. Går de flesta barn i kommunala skolor skall också barnen på Ekeskolan göra det, resonerar FUNKIS.

Min invändning är att det rör sig om så få barn med så speciella behov att också skolministern borde kunna acceptera deras statliga specialskola.

Den andra principen FUNKIS driver är att barnen mot sin vilja skall integreras i den vanliga skolan. Därför vill FUNKIS lägga ned Ekeskolan. Men fundera ett slag på hur de berörda barnens dagar skulle se ut i den kommunala enhetsskolan! Ett barn är inte integrerat för att det vistas i samma lokal som andra barn om det inte accepteras, inte kan delta i lekar, socialt liv, undervisning eller fritidsaktiviteter. Många av Ekeskolans barn har tidigare gått integrerade i kommunala skolor, vilket ofta inneburit att de suttit ensamma med en assistent i skrubb helt vid sidan av de övriga barnens liv.

För svårt funktionshindrade barn, som många av eleverna på Ekeskolan, skulle en tvångsintegrering i den kommunala skolan snarare sätta fokus på barnens utanförskap. Alla har rätt att gå integrerade i skolan, men det är inte en skyldighet att integreras. Eller tycker skolministern det?

Debatten om skolan för barn med funktionshinder kan inte utgå från systemkonformitet. Den måste utgå från att det är barnen som det handlar om. Jag är inte intresserad av att värna system, Ingegerd Wärnersson. Jag är intresserad av att värna de barn som är beroende av systemen.

Den här debatten är annorlunda såtillvida att skolministern redan i förra veckan deklarerade att jag inte skulle få något svar på mina frågor i dag. Men dagens debatt är också annorlunda därför att skolministern faktiskt är närvarande. Hon har vägrat att delta i all debatt under det

gångna året. Hennes skäl är enligt mig tämligen svagt, nämligen att regeringen fattar beslut kollektivt.

Men de flesta av mina frågor kan besvaras ändå. T.ex. antingen har departementet utvärderat andra kommunaliseringar av specialskolor eller så har departementet inte gjort det.

Jag har också under de senaste veckorna noterat en irritation från skolministrarnas sida över att många människor intresserar sig för FUNKIS och Ekeskolan och helt enkelt inte kan förstå varför någon vill lägga ned den. Jag tvärtom gläds åt det engagemang som väckts.

När diskuterades och belystes villkoren för barn med funktionshinder så här mycket senast? Jag menar att debatten om Ekeskolan stärkt förståelsen för barnen där, och många känner starkt för dem. Man har sett att det är fel att bara tycka synd om barnen där. Man har sett att det är människor med ett enormt driv, men stor livsglädje och stora möjligheter att utvecklas. Ekeskolan är ett mänskligt drivhus där många elever är mycket mer motiverade än många barn utan funktionshinder.

Jag träffade Björn på stan i går, skolministern. Det är en kille som går på Ekeskolan. Han bad mig hälsa: Lägg inte ned Ekeskolan! Och jag håller med honom.

Det krävs ett i verklig mening specialistkunnande för varje barns situation när man har svåra multihandikapp. På Ekeskolan finns kompetensen samlad. Där finns erfarenheten, engagerad personal, pedagogik och specialistkunnande. De barn som går där får en individanpassad undervisning därför att de har olika kombinationer av funktionshandikapp. Alla är i samma situation. Barnen känner sig omtäckta och accepterade. Det är därför som skolan måste vara kvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 1998/99:260 om beskattning vid rabatterat inköpspris

Anf. 71 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att centrala rabatter vid köp av bil för privat bruk och rabatter avseende elpriser för privata bostadsändamål inte skall beskattas.

Frågan är ställd mot bakgrund av att Sten Andersson uppfattat uppgifter från Riksskatteverket så att centrala rabatter vid köp av bil för privat bruk nu skall beskattas. Sten Andersson anser vidare att dessa rabatter företer stora likheter med de rabatter på elpriser som, enligt uppgifter i medierna, LO förhandlat fram för sina medlemmar.

Gällande lagstiftning innebär att rabatt som lämnas som ersättning för arbete eller av annat skäl kan anses som ett utflöde av tjänsten är skattepliktig. Om arbetsgivaren på något sätt har förmedlat eller förhandlat sig till rabattförmåner för sina anställda bör rabatten vara att anse som ersättning för arbete. När det gäller anställda som genom sin arbetsgivare får centrala rabatter vid köp av bil för privat bruk är detta således att betrakta som en skattepliktig förmån. Ett undantag gäller dock för personalrabatter som under vissa förutsättningar är skattefria. Personalrabatt

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

föreligger i princip när en anställd av sin arbetsgivare får köpa en vara eller tjänst till rabatterat pris. Tidigare omfattade skattefriheten också rabatter som en anställd fick vid inköp från arbetsgivaren närstående företag, s.k. korsvisa rabatter. Från och med 1997 års taxering ändrades skattefriheten för rabatter till att avse företag inom en och samma koncern. Om en skattskyldig får rabatt hos ett fristående företag utanför den koncern som arbetsgivaren tillhör och rabatten utgått på grund av tjänsten skall således denna rabattförmån beskattas.

Enligt min mening finns inte tillräckliga motiv för en skattemässigt gynnsam behandling av rabatter när det inte är fråga om företag inom samma koncern.

När det gäller den rabatt som LO förhandlat fram för sina medlemmar är situationen annorlunda eftersom rabatten utgår på grund av medlemskap i LO och inte på grund av anställning. Detta innebär att de rabatter som medlemmarna i LO får inte är skattepliktiga.

Anf. 72 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det här handlar alltså om en situation där man är anställd i ett företag där arbetsgivaren lyckas förhandla fram billigare elström för sina anställda av ett kraftföretag utanför företaget. Då har det betraktats som en förmån som skall beskattas.

Om den anställda däremot är medlem i en fackförening och fackföreningen tecknar exakt samma avtal blir det alltså inte beskattat.

Nu skriver statsrådet rätt så mycket i sitt svar om nuvarande lagstiftning. Men vari ligger skillnaden? Varför är det förmånligare att teckna ett sådant avtal från en fackförenings sida än från ett företags sida? Det är ju exakt samma situation för den människa som berörs.

Jag tycker att statsrådets svar springer förbi det här. Vari ligger skillnaden mellan ett företag och en fackförening? Varför skall en fackföreningsmedlem ha bättre förmåner än en anställd i ett företag när det gäller exakt samma vara, i det här fallet elström?

Anf. 73 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns en väsentlig skillnad mellan ett anställningsförhållande och de förmåner man kan få som anställd och exempelvis ett medlemskap. Det är att anställningsförmånerna är en kombination av löner och andra förmåner. Ersättning i form av lön är som bekant en beskattningsbar inkomst. På motsvarande sätt är naturligtvis också en förmån en beskattningsbar grund. Därför är det naturligtvis en väsentlig skillnad mellan att få en förmån om man är medlem i en organisation och att ha det som en del av sin anställning. Det skulle i annat fall finnas möjlighet att via olika system och arrangemang mellan lön och förmån undandra en del från beskattning.

Anf. 74 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Om det här är ett sätt att popularisera ett svikande fackligt intresse vet inte jag. Det skulle vara rätt så bra att få reda på hur statsrådet tänker eller hur lagstiftaren tänker i det här fallet.

Någon är anställd på ett företag. Hans arbetsgivare lyckas förhandla fram ett avtal med ett utomstående kraftbolag som inte tillhör företaget eller koncernen. Då skall den strömförbrukning som den anställda skall

betala skattebeläggas. Är man däremot med i en facklig organisation och den lyckas förhandla fram exakt samma avtal skall det inte skattebeläggas.

Förstår finansministern att detta är rätt så svårt att begripa inte bara för mig utan också för många människor utanför det här huset?

Jag tog upp ett konkret fall. Jag är anställd i ett företag och mitt företag har lyckats förhandla fram en central rabatt hos, som jag beskrev det, ett bilföretag. Då skall den vinst jag gör, den rabatt jag får, beskattas. Men om jag hade varit, som jag var tidigare, medlem i LO och LO hade lyckats få fram en exakt likadan rabatt hade jag sluppit skatt. Har jag fattat läget korrekt?

Anf. 75 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är rätt att det är skillnad om det handlar om ett anställningsförhållande och i det här fallet ett medlemskap. Det spelar ingen roll om det är ett medlemskap i en fackförening, en idrottsförening eller en kyrklig organisation. Då föreligger det inget anställningsförhållande. När det föreligger ett anställningsförhållande och jag får lön eller förmåner är det naturligtvis beskattningsbart. Jag tycker att det är en ganska enkel princip.

Anf. 76 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Då kan jag alltså bilda aktiebolaget Sten Anderssons inköpscentral. Människor blir medlemmar, och jag förhandlar fram ett bra avtal. Man får köpa bil billigare. Anser finansministern att det är tolerabelt inom den gällande lagstiftningen? Jag bildar en förening. LO är också en förening. LO har ett större perspektiv, det vet jag. Mitt enda mål är att skapa lägre priser för människor. Jag får rabatt. Medlemmarna får rabatten. Som jag tolkar statsrådet och lagstiftningen innebär det att medlemmarna i min förening slipper skatta för den rabatt jag har förhandlat fram till dem vid bilköp.

Anf. 77 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Det här illustrerar komplexiteten i skattesystemet. Låt oss ta fackföreningen. Det är ju en juridisk person. Om värdet av rabatten överstiger 100 kr per år, anser finansministern då att fackföreningen skall skicka in kontrolluppgift för detta faktum? Det borde ju rimligen bli konsekvensen, även om det inte utlöser någon beskattningsskyldighet hos fackföreningen. Det är ju en tricksig fråga att reda ut, som ytterligare illustrerar problemet som Sten Andersson har tagit upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:90
4 maj

*Svar på
interpellationer*

17 § Svar på interpellation 1998/99:272 om skattetillägg

Anf. 78 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Carl Fredrik Graf har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att:

1. avskaffa skattetilläggen i fall då myndigheterna skulle kunna rätta uppgifter med ledning av tillgängligt kontrollmaterial,
2. slopa skattetillägg vid periodiseringsfel,
3. avskaffa skattetillägg vid redovisning av EU-moms och
4. säkerställa att de svenska reglerna om skattetillägg, utan minsta tvekan, skall stå i överensstämmelse med Europakonventionen.

Regeringen har, som Carl Fredrik Graf är medveten om, tillkallat en särskild utredare med uppgift att göra en förutsättningslös översyn av skattetilläggsinstitutet. I uppdraget ingår bl.a. att analysera de frågeställningar som Carl Fredrik Graf tar upp. I avvaktan på att utredningen lägger fram sina förslag är jag inte beredd att vidta några åtgärder.

Uttagsnivån vid periodiseringsfel sänktes per den 1 januari 1998 till 10 % vad gäller taxering och till 5 % vad gäller mervärdesskatt, vilket innebar en halvering. Om detta är tillräckligt eller om ytterligare åtgärder måste vidtas kommer jag att ta ställning till när den särskilde utredaren är klar med sitt arbete.

Jag vill också nämna att Skattekontrollutredningen analyserade skattetilläggets förhållande till artikel 6 i Europakonventionen i sitt betänkande *Artikel 6 i Europakonventionen och skatteutredningen* (SOU 1996:116). Skattekontrollutredningen kom fram till att våra bestämmelser om skattetillägg inte strider mot artikel 6. Utredningens ställningstagande möttes av viss kritik. Frågeställningen kommer därför att belysas ytterligare.

Anf. 79 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Finansministern hänvisar till utredningen. Men eftersom den skall dröja tills året är slut kan vi ändå ta en debatt kring de här frågorna.

Det är nämligen så att skattetillägg drabbar många människor, över 70 000 per år. Skattetillägg har inget medborgarperspektiv. Skattetillägg är en mycket sträng administrativ sanktion. Skattetillägg används också i fall då det inte betyder något negativt för statens likviditet. Skattetillägg kräver inget uppsåt för att det skall kunna dömas ut.

Jag har här, fru talman, en deklARATION från en person någonstans i Sverige. Den här personen redovisar momsen i sin årsredovisning. På s. 2 har han tydligt deklarerat både ingående moms och utgående moms. På s. 1 har han glömt att fylla i summan av detta. För detta dömdes den här personen till skattetillägg på 17 000 kr. Han dömdes inte, men det beslutades om skattetillägg. Det är ju inte någon dom i traditionell mening.

Detta tycker jag illustrerar problematiken i detta. Denna person har ju klart och tydligt deklarerat in- och utgående moms men av misstag inte fört över det på s. 1. Skattemyndigheten frågar varför det är på detta sätt. Och personen i fråga säger att det har skett av misstag. Skattemyndighet-

en konstaterar då att man inte kan ta någon hänsyn till detta – fel är fel. Och därför blir det skattetillägg.

Jag menar att dessa regler är otidsenliga. Det är naturligtvis bra att de utreds, men det skulle vara bra om finansministern kunde ge lite signaler om vad han själv tycker i dessa frågor i avvaktan på utredning. Tycker finansministern att den här typen av regler är bra för ett gott företagsklimat? Är det exempelvis rimligt att vi har regler där en enskild riskerar sanktioner för hundratusentals kronor utan att vederbörande har haft uppsåt eller utan att ett sådant här ärende, när det kommer upp i denna storleksordning, har hamnat i domstol? Den högsta dagsboten som kan dömas ut i en tingsrätt för en enskild person lär vara 150 000 kr. Om man deklarerar fel i dessa sammanhang, då handlar det bara om procent på beloppet. Är det då fråga om ett stort belopp – 3 miljoner kronor i utgående moms och kanske 2 miljoner kronor i ingående moms – och man konstaterar att det står fel i deklarationen så blir det procent på det beloppet. Det är ju väldigt tuffa sanktioner som detta institut faktiskt innebär för medborgarna.

Jag skulle vilja att finansministern ändå gav en liten fingervisning om vad han tycker om dessa regler. Det är nämligen någonting som har engagerat många under lång tid.

Fru talman! Avslutningsvis är det dessutom så att redovisningen av EU-momsen inte behöver betyda någonting likviditetsmässigt för staten, eftersom det är en in- och utredovisning av en transaktion. Det kan också leda till skattetillägg med ganska svåra ekonomiska konsekvenser.

Anf. 80 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Interpellanten och jag är överens om att skattetilläggsinstitutet behöver utredas. Då tycker jag att det är något övermaga att begära att jag innan utredningen är slutförd skall tala om vad utredningen skall komma fram till för slutsatser. Då hade jag ju inte behövt tillsätta utredningen.

Anf. 81 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Detta är en mycket vanlig situation som vi har i detta parlament, dvs. att om en utredning pågår så vill den ansvariga ministern inte göra några uttalanden med hänvisning till sittande utredning. Sedan blir det en beredning i Regeringskansliet, och då blir det ungefär som i det förra ärendet, dvs. att det ansvariga statsrådet inte vill säga någonting på grund av att det bereds i Regeringskansliet. Och sedan kommer det så småningom kanske en proposition till riksdagen. Då har ju finansministern i detta fall satt ned foten och sagt att så här vill han ha det. Och då är det ju egentligen rätt meningslöst att använda en riksdagsdebatt till att övertyga varandra eller att ha en seriös diskussion, utan då blir det att man redogör för vilka ståndpunkter som man har intagit i en fråga. Och sedan är debatten avslutad.

Jag hade välkomnat om finansministern lite mer frimodigt hade kunnat diskutera en fråga som är ett problem bland många företag och enskilda ute i landet. Det behöver ju inte innebära att en sådan diskussion samtidigt hade varit direktiv till en utredning, eftersom dessa direktiv finns, och jag tycker att de borde skrivas på ett annat sätt. Men det är en annan sak. Men en lite frimodigare debatt kanske hade gett signaler om

Prot. 1998/99:90
4 maj

Svar på
interpellationer

att vi har en ny finansminister och att det är ett nytt och bättre företagsklimat i vardande med en positivare attityd till småföretagarnas situation. Men finansministern säger: Nej, jag kommer att hålla tyst i den här frågan till efter 1999. Då säger företagarna: Suck, samma sak av det gamla igen.

Nu har finansministern chansen.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1998/99:113 till skatteutskottet

Motioner
1998/99:Sk32–Sk34 till skatteutskottet
1998/99:Fi37–Fi42 till finansutskottet
1998/99:Sf15 till socialförsäkringsutskottet
1998/99:Fi14–Fi36 till finansutskottet
1998/99:N10–N13 till näringsutskottet
1998/99:Fi43 till finansutskottet

19 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 1998/99:UU8
Konstitutionsutskottets betänkanden 1998/99:KU26 och KU29
Finansutskottets betänkanden 1998/99:FiU19, FiU21 och FiU22
Justitieutskottets betänkanden 1998/99:JuU22 och JuU26
Socialutskottets betänkanden 1998/99:SoU10–SoU12
Näringsutskottets betänkanden 1998/99:NU9 och NU11

20 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 1998/99:99 Sammanslagning av Telia AB och Telenor AS
1998/99:N14 av Per Westerberg m.fl. (m)
1998/99:N15 av Göran Hägglund m.fl. (kd)
1998/99:N16 av Eva Flyborg m.fl. (fp)
1998/99:N17 av Sven Bergström m.fl. (c)

Utbildningsutskottets betänkanden
1998/99:UbU9 Fristående förskoleklass
1998/99:UbU10 Förskoleverksamhet
1998/99:UbU11 Skolfrågor
1998/99:UbU12 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1998

Prot. 1998/99:90
4 maj

Skatteutskottets betänkande
1998/99:SkU17 Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete

21 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 30 april

1998/99:350 av *Cinnika Beiming* (s) till näringsministern
Arbetsmarknadspolitiken
1998/99:351 av *Eva Arvidsson* (s) till socialministern
Färdtjänstbehovet
1998/99:352 av *Per Lager* (mp) till näringsministern
Båtregister
1998/99:353 av *Kerstin-Maria Stalin* (mp) till statsrådet Pierre Schori
Psykoterapi till flyktingbarnen
1998/99:354 av *Agne Hansson* (c) till finansministern
Regionalpolitisk konsekvensanalys av EMU
1998/99:355 av *Jonas Ringqvist* (v) till miljöministern
Miljöpolitiken
1998/99:356 av *Harald Nordlund* (fp) till vice statsminister Lena Hjelm-Wallén
Miljöfrågornas behandling i EU
1998/99:357 av *Elver Jonsson* (fp) till socialministern
Alkoholpolitiken
1998/99:358 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till utrikesministern
FN-stadgan
1998/99:359 av *Berndt Ekholm* (s) till näringsministern
Transportpolitiken
1998/99:360 av *Kent Härstedt* (s) till utrikesministern
Flyktingsituationen på Balkan
1998/99:361 av *Kent Härstedt* (s) till justitieministern
Intrång på offentliga platser
1998/99:362 av *Lars Leijonborg* (fp) till statsrådet Pierre Schori
Flyktingkatastrofen på Balkan och minskningen av det svenska biståndet
1998/99:363 av *Mats Odell* (kd) till näringsministern
Frivilligorganisationernas trafiksäkerhetsprojekt
1998/99:364 av *Johnny Gylling* (kd) till näringsministern
Blekinge
1998/99:365 av *Kenneth Lantz* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Sjukersättning för företagare
1998/99:366 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
ROT-avdrag

1998/99:367 av *Maria Larsson* (kd) till näringsministern
Utförsäkring från a-kassan

1998/99:368 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till statsrådet Pierre Schori
Anhöriginvandring

1998/99:369 av *Mats Odell* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Bostadstillägget

1998/99:370 av *Dan Ericsson* (kd) till miljöministern
Oljeutsläppen i Östersjön

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 4 maj

1998/99:600 av *Lena Olsson* (v) till socialministern
Läkemedlet dextropropoxifen

1998/99:601 av *Henrik S Järrel* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Kulturskolan Kulturama

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

23 § Kammaren åtskildes kl. 19.14.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.24 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelser	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till skatteutskottet.....	1
4 § Meddelande om frågestund.....	1
5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
6 § Svar på interpellation 1998/99:235 om gömmande av flyktingar	4
Anf. 1 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	4
Anf. 2 STEN ANDERSSON (m)	5
Anf. 3 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	6
Anf. 4 STEN ANDERSSON (m)	6
7 § Svar på interpellation 1998/99:236 om visumkrav vid väpnade konflikter	7
Anf. 5 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	7
Anf. 6 FANNY RIZELL (kd).....	8
Anf. 7 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	9
Anf. 8 FANNY RIZELL (kd).....	10
Anf. 9 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	11
Anf. 10 FANNY RIZELL (kd).....	12
Anf. 11 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	12
8 § Svar på interpellation 1998/99:278 om lantbrukets villkor.....	12
Anf. 12 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	12
Anf. 13 PER-SAMUEL NISSER (m)	13
Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	14
Anf. 15 PER-SAMUEL NISSER (m)	15
Anf. 16 CAROLINE HAGSTRÖM (kd).....	16
Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	16
Anf. 18 CAROLINE HAGSTRÖM (kd).....	17
Anf. 19 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	17
9 § Svar på interpellation 1998/99:283 om djurskydd och livsmedelskvalitet	17
Anf. 20 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	17
Anf. 21 SVEN BERGSTRÖM (c).....	18
Anf. 22 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	20
Anf. 23 SVEN BERGSTRÖM (c).....	20
Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	21
10 § Svar på interpellationerna 1998/99:229 och 247 om den högre utbildningen i västra Sverige.....	22

Anf. 25	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	22
Anf. 26	MARIANNE ANDERSSON (c).....	24
Anf. 27	INGER RENÉ (m)	25
Anf. 28	SONJA FRANSSON (s)	26
Anf. 29	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	27
Anf. 30	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	28
Anf. 31	BERIT ADOLFSSON (m).....	29
Anf. 32	CECILIA MAGNUSSON (m).....	30
Anf. 33	KJELL ELDENSJÖ (kd).....	30
Anf. 34	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	31
Anf. 35	MARIANNE ANDERSSON (c).....	32
Anf. 36	INGER RENÉ (m)	33
Anf. 37	SONJA FRANSSON (s)	34
Anf. 38	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	34
Anf. 39	CECILIA MAGNUSSON (m).....	35
Anf. 40	KJELL ELDENSJÖ (kd).....	35
Anf. 41	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	36
Anf. 42	INGER RENÉ (m)	37
Anf. 43	MARIANNE ANDERSSON (c).....	37
Anf. 44	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	38
Anf. 45	BERIT ADOLFSSON (m).....	39
Anf. 46	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	39
Ajournering.....		40
Återupptagna förhandlingar		40
11 § Svar på interpellation 1998/99:250 om användning av biobanker.....		40
Anf. 47	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	40
Anf. 48	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	41
Anf. 49	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	42
Anf. 50	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	42
Anf. 51	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	43
Anf. 52	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	43
12 § Svar på interpellation 1998/99:245 om patientens ställning		44
Anf. 53	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	44
Anf. 54	KERSTIN HEINEMANN (fp).....	45
Anf. 55	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	46
Anf. 56	KERSTIN HEINEMANN (fp).....	46
13 § Svar på interpellation 1998/99:259 om reformerat högkostnadsskydd.....		46
Anf. 57	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	46
Anf. 58	MARGIT GENNSER (m).....	47
Anf. 59	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	47
Anf. 60	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	48
Anf. 61	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	49
14 § Svar på interpellation 1998/99:265 om preimplantatorisk genetisk diagnostik		49
Anf. 62	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	49
Anf. 63	CHATRINE PÅLSSON (kd)	50

Anf. 64 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	51	Prot. 1998/99:90
Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	52	4 maj
Anf. 66 CHATRINE PÅLSSON (kd)	52	
Anf. 67 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	53	
Anf. 68 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	53	
15 § Svar på interpellation 1998/99:251 om skolan och synskadade barn med multipelhandikapp	53	
Anf. 69 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	53	
Anf. 70 STEN TOLGFORS (m).....	54	
16 § Svar på interpellation 1998/99:260 om beskattning vid rabatterat inköpspris	55	
Anf. 71 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	55	
Anf. 72 STEN ANDERSSON (m)	56	
Anf. 73 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	56	
Anf. 74 STEN ANDERSSON (m)	56	
Anf. 75 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	57	
Anf. 76 STEN ANDERSSON (m)	57	
Anf. 77 CARL FREDRIK GRAF (m).....	57	
17 § Svar på interpellation 1998/99:272 om skattetillägg.....	58	
Anf. 78 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	58	
Anf. 79 CARL FREDRIK GRAF (m).....	58	
Anf. 80 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	59	
Anf. 81 CARL FREDRIK GRAF (m).....	59	
18 § Hänvisning av ärenden till utskott	60	
19 § Förnyad bordläggning.....	60	
20 § Bordläggning	60	
21 § Anmälan om interpellationer.....	61	
22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	62	
23 § Kammaren åtskildes kl. 19.14.....	62	

